

Міністерство освіти і науки України

Українська мова

10-11 класи

рівень стандарту

Програма

для загальноосвітніх навчальних закладів

з навчанням молдовською мовою

(наказ МОН України від 23.10.2017 № 1407)

Авторський колектив програми (2017 р.): Свiнтковська С.А.,
Михайловська Н.А., Дмитрiєв С.В., Ткаченко С.І., Пасат О.О., Верготi Л.Т.,
Чабан О.В.

Пояснювальна записка

Володіння державною мовою є одним із найважливіших обов'язків кожного громадянина України. Саме тому вивченню української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням молдовською мовою приділяється особлива увага й відводиться важлива роль у процесі здобуття повноцінної лінгвістичної освіти. Учні загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою здобувають освіту в умовах неспорідненого романо-слов'янського білінгвізму і потребують виваженого і толерантного лінгвокультурного підходу в процесі формування базових та предметних компетентностей, які водночас мають забезпечувати як національну, так і громадянську самоідентифікацію. Оволодіння державною мовою відкриває учням шляхи максимальної особистісної та соціальної самореалізації в різних сферах людської діяльності й сприяє формуванню внутрішнього світогляду громадянина України, незалежно від національності та соціального статусу. Мова є кодом доступу в найрізноманітніші галузі знань, опанування яких забезпечує молодому поколінню відповідне самовизначення і самоствердження в професійному та соціальному просторах життєдіяльності. Важливе значення надається українській мові в процесі набуття освіти у різних сферах, що є визначальним фактором у розвитку та соціалізації людини, яка вступає у доросле життя. Від усвідомлення важливості оволодіння державною мовою сьогоднішніми школярами багато в чому залежить інтелектуальний та соціокультурний рівень формування, розвитку і функціонування майбутньої еліти українського суспільства.

Навчальну програму з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою розроблено відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту" (2005) і Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011р. № 1392) та концепції «Нової української школи», яка ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого й діяльнісного підходів до навчання, що зумовлює чітке визначення результативного складника засвоєння змісту базової й повної загальної середньої освіти.

Компетентнісність є умовою успішної самореалізації випускника школи в суспільстві та фактором успішного та інтенсивного розвитку українського суспільства. Такий підхід передбачає активну партнерську діяльність школярів у процесі навчання мови й актуалізує широке використання самостійної пізнавальної діяльності та розширення сфер використання інтерактивних інструментів навчання, проектної діяльності, тобто активізує спрямування освітнього процесу на формування та розвиток *ключових і предметних компетентностей* особистості.

Компетентнісний підхід має докорінно змінити призначення та практичну реалізацію набутих у період навчання знань, умінь і навичок з лінгвістики. Критерії вибору мовного матеріалу та його зміст мають бути підпорядковані подальшій діяльності сьгоднішнього школяра в активному розвитку українського суспільства на різних соціальних та професійних рівнях. Особливу увагу слід приділяти розвитку мовної картини світу громадянина України, його особистісній та громадянській самореалізації і комфортним умовам у процесі самоствердження: у суспільстві, громаді, професійній та соціальній групах, родині тощо.

Навчальний предмет «Українська мова» в старших класах посідає особливе місце серед шкільних предметів, бо є не лише об'єктом вивчення, а й засобом навчання і потребує рішучішого переорієнтування процесу оволодіння учнями знаннями про мову й формування мовних, мовленнєвих умінь і навичок до повноцінного засвоєння всіх ліній змісту мовної освіти, визначених Державним стандартом, – мовленнєвої, мовної, соціокультурної і діяльнісної (стратегічної). Саме ці лінії формують **комунікативну компетентність** особистості, сприяють розвиткові громадянської самосвідомості, патріотичному, морально-етичному та естетичному вихованню учнів. Відповідно до цього в 10-11-х класах формуються **мовна, мовленнєва, соціокультурна й діяльнісна компетентності** як складники цілісної комунікативної компетентності.

На відміну від інших шкільних предметів, для яких комунікативна компетентність є основною, для курсу «Українська мова» вона є водночас і *ключовою, і предметною*, що формується у процесі навчання мови, зокрема української, і передбачає наявність в учнів умінь в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

Результатом такого процесу є формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових та предметних компетентностей, інтегрованою і цілісною характеристикою особистості, яка має формуватися в процесі навчання й має включати знання, уміння, ставлення, досвід особистої (власної) діяльності та особистісні моделі поведінки у контексті національної культури. Визначальною ознакою цього підходу є зміщення акцентів на здатність учня **використовувати набуті знання, уміння та навички для розв'язання проблем, що виникають у реальному житті**.

У програмі враховано державний статус української мови, її суспільні функції, взято до уваги специфіку навчального предмета, що має виразні інтегративні функції, здатність справляти різнобічний навчальний, розвивальний і виховний впливи на учнів, сприяти формуванню особистості, готової до активної, творчої діяльності у всіх сферах життя суспільства, формувати навички самостійної навчальної діяльності, самоосвіти й самореалізації; використано

сучасні організаційні форми, методи й технології навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах, враховано національні та геополітичні умови навчання української мови в умовах романо-слов'янського білінгвізму.

Новий варіант програми відповідає нині чинному Державному стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Змістовий компонент узгоджений з механізмами реалізації завдань компетентнісного підходу, синхронізовано мовну й мовленнєву змістові лінії. Їх змістове наповнення розглядається крізь призму практичної доцільності для розвитку та самореалізації учнів на різних рівнях соціальної та громадської систем українського суспільства.

Структура програми

Пояснювальна записка	Власне програма
<ul style="list-style-type: none"> - нормативна база; - мета базової загальної освіти – мета освітньої галузі – мета навчання української мови в школі; - завдання шкільного курсу української мови; - принципи навчання української мови; - мовна, мовленнєва, соціокультурна і діяльнісна змістові лінії; - перелік і зміст ключових компетентностей; - наскрізні змістові лінії; - внесок предмета у формування ключових компетентностей. 	<ul style="list-style-type: none"> - розподіл змістового компонента предмета за класами і змістовими лініями; - визначення результатів навчання; - моделювання у змістовому компоненті ключових компетентностей і наскрізних ліній.

Зміст програми визначають предметний (забезпечує формування предметної компетентності) і метапредметний (спрямований на формування ключових компетентностей) компоненти.

В освітній сфері поняття мети має ієрархічну структуру: загальна (мета базової загальної освіти) – галузева (мета освітньої галузі «Мови і літератури» – предметна (мета навчання української мови в школі).

Основною метою курсу української мови в старших класах загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою є формування комунікативно повноцінної особистості в умовах романо-слов'янського білінгвізму. У процесі навчання громадянин української держави має оволодіти всіма необхідними знаннями, уміннями та навичками на різних мовних рівнях, які дозволять йому впевнено почуватись у будь-якій комунікативній ситуації, вправно й доцільно використовувати зображально-виражальні ресурси

української мови в межах відповідного граматичного оформлення; розуміти лексичну та граматичну специфіку функціональних стилів сучасної української мови і здобути всі необхідні навички у їх використанні відповідно до життєвих чи комунікативних потреб; вправно користуватися знаннями про стилі та жанри в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо); використовувати українську мову для одержання найрізноманітнішої навчальної інформації, що дасть можливість випускникам школи навчатися протягом життя.

У Державному стандарті базової й повної загальної середньої освіти актуалізована **мета освітньої галузі «Мови і літератури»**: розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої і читацької культури, комунікативної та літературної компетентностей, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій.

Навчання української мови учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою ґрунтується на таких принципах:

1) традиційних (науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою, міцності, наступності і перспективності, системності й послідовності, наочності, свідомості та компаративістських романо-слов'янських підходах, перекладознавчому);

2) нових (ціннісному, мотиваційному, діалоговому, активнісному, принципах індивідуалізації, диференціювання, мінімізації, функційності тощо).

З огляду на сформульовану мету, враховуючи вимоги **рівня стандарту** (2 години на тиждень) та геополітичні умови неспорідненого білінгвізму, необхідно виконати **завдання**:

- 1) виробити й реалізувати потужну мотиваційну базу вивчення державної мови України в загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням молдовською мовою;
- 2) забезпечити необхідні умови та інформаційне поле для належного засвоєння необхідних теоретичних базових знань з української мови;
- 3) використовуючи компаративний підхід, доцільно й відповідно до мовознавчих традицій, визначити основні граматичні риси, що складають систему відмінностей граматичної будови синтетичної української мови та аналітичної молдовської мови;
- 4) формувати лексичну базу учнів, поступово збільшуючи її обсяги, забезпечуючи набуття необхідних умінь і навичок у тематичних і ситуативних комунікативних процесах;
- 5) систематично й наполегливо працювати над виробленням умінь і навичок користування фонетичними ресурсами української мови відповідно до законів милозвучності;

- 6) шляхом виконання найрізноманітніших вправ і завдань з розвитку мовлення навчити учнів чітко й грамотно висловлювати власні думки та відстоювати позицію, вправно використовуючи ресурси української мови в різних комунікативних сферах;
- 7) сформувати систему умінь і навичок учнів у дотриманні орфоепічних, орфографічних та пунктуаційних норм сучасної української мови;
- 8) використовуючи тематику й різновиди навчальних текстів, навчити учнів відчувати естетичну природу української мови й спрямовувати їх свідомість на формування духовного світу громадянина України;
- 9) сформувати необхідний комплекс знань, умінь і навичок з української мови, які забезпечать майбутнім випускникам комфортні умови для навчання протягом життя.

Основоположні дидактичні та методичні принципи

Принцип взаємозв'язку навчання, виховання й розвитку передбачає наявність у змісті й процесі навчання української мови таких елементів, які забезпечують гармонійну реалізацію визначених цим принципом основних загальноосвітніх функцій навчального предмета. Так, окрім навчальної функції, що є провідною, добром системи текстів, тематично визначених соціокультурною змістовою лінією, а також системою передбачених програмою усних і письмових висловлювань має здійснюватися цілеспрямоване *патріотичне, морально-етичне, екологічне, естетичне виховання* учнів, які мають усвідомити, що на них лежить серйозна відповідальність за збереження, подальший розвиток української мови й культури як перед нашим народом, так і перед іншими націями світу, а також глибоко усвідомити, що їхня мовленнєва діяльність обов'язково має бути носієм добра, а для цього потрібно виробляти звичку оцінювати її з позиції відповідності загальнолюдським моральним нормам та естетичним критеріям. При цьому розвивальний вплив під час сприймання чужого мовлення й створення власних висловлювань буде тим вищий, чим послідовніше актуалізуватиметься зміст діяльнійшої змістової лінії програми й тим активнішою буде участь учнів у цьому процесі.

Принцип демократизації й гуманізації навчання мови полягає в здійсненні методики партнерського співробітництва вчителя й учня задля досягнення визначеної програмою й узгодженої обома суб'єктами навчання освітньої мети. Це означає, що вчитель будує стосунки з учнями й учні між собою на *основі толерантності, взаємної довіри, теплоти, сердечності*, високо поціновує й заохочує щирі прояви інтелектуальної й емотивної діяльності школяра, що знаходять відображення у таких категоріях, як *самостійність, патріотизм, потяг до істини, до прекрасного, душевність, людяність, добротворча*

спрямованість, вірність заповітам предків, любов до природи тощо і які виявляються не лише на словах, а й підкріплюються відповідними вчинками. Дотримання цього принципу утверджує якісні світоглядні, морально-етичні, духовні зрушення в освітній культурі українського суспільства.

Принцип особистісної орієнтації навчання передбачає забезпечення вчителем оптимальних умов для різнобічного мовленнєвого розвитку кожного учня, урахування його індивідуальних особливостей, пізнавальних потреб, інтересів, прагнень, заохочення до самостійності у вивченні української мови, самопізнанні й саморозвитку. З цією метою вчитель заохочує й надає допомогу у визначенні індивідуальної навчальної мети, плануванні й організації роботи над її досягненням учням у міру готовності до самостійної пізнавальної діяльності. Найбільш сприятливими для реалізації цього принципу є такі методи та організаційні форми роботи: дискусія, рольова гра, групова робота, керовані дослідження, проекти, самостійні дослідження, самооцінювання тощо.

Принцип урахування життєвої перспективи, сутність якого полягає в презентації інформації, що дає змогу розв'язувати життєві завдання, зокрема відомості із риторики, стилістики й культури мовлення.

Принцип текстотворчості (текстоцентризму) передбачає засвоєння мовних знань і формування мовленнєвих умінь і навичок на основі навчальних текстів, усвідомлення структури тексту й функцій мовних одиниць у ньому, формування вмінь сприймати, відтворювати чужі й створювати власні висловлювання, використовувати міжпредметні зв'язки української мови й інших предметів, вміння репрезентувати національні здобутки молдовського народу у цілісних текстах та ситуативних дискурсах.

Комунікативно-діяльнісний принцип – вивчення мови як засобу спілкування і здійснюється у процесі взаємопов'язаного й цілеспрямованого вдосконалення чотирьох видів мовленнєвої діяльності учнів – аудіювання, читання, говоріння й письма. Цей принцип передбачає широке застосування інтерактивних методів навчання, оптимальне поєднання фронтальної, групово-парної та індивідуальної форм організації навчального процесу.

Важливість навчання учнів таких видів мовленнєвої діяльності як навчальне аудіювання (слухання і розуміння) і навчальне читання мовчки зумовлена постійним зростанням потоку інформації й потребою орієнтуватися в ній, життєвою необхідністю удосконалення мовленнєвої компетентності учнів у процесі сприймання усних і письмових висловлювань як важливого складника комунікативної компетентності.

Так, чільне місце у формуванні й розвитку мовленнєвих умінь і навичок займає вдосконалення **аудіювання** (слухання-розуміння), що передбачає регулярне використання спеціально підготовлених, цілеспрямованих завдань із

розвитку вмінь слухати й розуміти, аналізувати й оцінювати усне висловлювання (його зміст, особливості побудови й мовного оформлення тощо), добір із прослуханої інформації тих її елементів, які необхідні для розв'язання комунікативних завдань. На основі прослуханих текстів інструктивного характеру доцільно застосовувати завдання, що передбачають детальні знання змісту прослуханого тексту, складання плану почутого, вибір правильної відповіді з декількох запропонованих, спостереження за мовними виражально-зображувальними засобами; використовувати на уроках тексти художнього, публіцистичного, наукового (науково-навчального, науково-популярного різновидів) та інших стилів для переказів, складання діалогів, читання мовчки, спостережень за мовними засобами тощо.

Важливим аспектом навчання мови є удосконалення навичок **читання мовчки**, практичне використання його різновидів (ознайомлювальним, навчальним, переглядовим). Учні повинні читати мовчки незнайомий текст швидше, розуміти й запам'ятовувати після одного прочитання його фактичний зміст, логічні відношення, закладені в тексті, розуміти його основну думку, позицію автора, сприймати зображувально-виражальні засоби прочитаного твору. Робота з читання також спрямовується на формування інтересу до читання художніх, науково-популярних, публіцистичних текстів на уроках української мови, обсяг яких повинен бути значно більшим, ніж у основній школі.

Говоріння як вид мовленнєвої діяльності передбачає формування й розвиток умінь і навичок діалогічного й монологічного мовлення.

Навчання української мови передбачає розвиток навичок **письма**, написання робіт творчого характеру, серед яких письмові перекази, перекази з творчим завданням, есе, твори різних типів, стилів і жанрів мовлення, практичні тренінги з широким спектром проблематики. При цьому оцінюється зміст і мовне оформлення (грамотність). Перекази й твори виступають підготовчими вправами до оволодіння учнями життєво необхідними жанрами мовлення (конспект, реферат, доповідь, виступ на зборах, під час дискусії, рецензія тощо). Для активізації мовленнєвої діяльності школярів відповідно до соціокультурної змістової лінії передбачено надавати перевагу таким темам для створення самостійних висловлювань, які *були б пов'язані з життєвим досвідом учнів, зацікавлювали б їх, викликали інтерес, прагнення поділитися думками, зближували реальну й навчальну мовленнєву діяльність, мали б чітке виховне спрямування тощо.*

Уроки української мови потрібно будувати так, щоб кожен із проведених видів робіт виконував свою роль у вдосконаленні певного комунікативного вміння, щоб учні успішно практикувались у монологічному і діалогічному мовленні, *спираючись на знання про текст, види мовленнєвої діяльності, стилі,*

типи, жанри мовлення, ситуацію спілкування, удосконалювали культуру мовлення і спілкування.

Комунікативна діяльність має здійснюватися в процесі розв'язання учнями системи усних і письмових мовленнєвих завдань. Для надання школярам більших можливостей у спілкуванні, висловлюванні власних думок і почуттів, необхідно, зокрема, ширше використовувати групову форму проведення занять, індивідуалізувати й диференціювати систему письмових робіт.

Соціокультурний принцип вимагає вивчення мови на основі створеної українським народом оригінальної і яскравої культури, відображеної в міфології, традиціях і звичаях, усній народній творчості, у творах красного письменства, а також акумульованої в перекладних літературних творах культур інших народів, трансформація учнем відомостей з мови, літератури, історії та інших предметів, власного життєвого досвіду, що здійснюється у процесі підготовки усних і письмових творів, під час виконання творчих робіт інших жанрів, у власний погляд на життя, переконання, світоглядні настанови, ідеали, у знання культурних реалій, які забезпечують органічне входження в суспільство, визначення свого місця в ньому, реалізацію потенційних можливостей особистості. З цією метою ретельно добираються, конструюються й систематизуються тексти з виразним виховним спрямуванням і відповідна тематика творчих робіт, що передбачає формування патріотичних, морально-етичних, екологічних переконань і естетичних смаків.

Принцип органічного поєднання навчання мови й мовлення як засобу й способу мовленнєвої діяльності, її змісту й форми означає, що вивчення мовних понять, правописних правил, орфоепічних норм є не самоціллю, а засобом досягнення основної освітньої мети. Тому вивчення мовних понять, явищ, закономірностей, норм, по-перше, має здійснюватися не ізольовано від мовлення, а на основі тексту (висловлювання) як результату мовленнєвої діяльності, по-друге, передбачати застосування вивченого в мовленнєвому процесі. По-третє, формування мовленнєвої компетентності має здійснюватися в процесі аналізу актуальних навчальних і життєвих проблем, у розв'язанні яких учні бачать особистісний сенс, унаслідок чого формуються їхні пізнавальні мотиви щодо вивчення мови. Дотриманням цього принципу долається формальний характер мовної освіти.

Принцип здійснення поліфункціональності української мови в процесі навчання – комунікативної, пізнавальної, культураносної, експресивної, естетичної, креативної тощо – засвідчує й реалізує, за умови вмілого його використання, невичерпні потенційні освітні можливості української мови, які визначають виняткову роль цього навчального предмета. Тому для реалізації цього принципу необхідний *комплект навчальних засобів*, який задовольняв би

освітні потреби школярів, різнобічна *система завдань і вправ*, що передбачає актуалізацію й реалізацію зазначених функцій мови, а також *високий професійний рівень учителя*, спроможного керувати процесом здійснення зазначеного принципу.

Принцип практичної спрямованості навчання знаходить вияв зокрема в різнобічному й систематичному збагаченні мовлення учнів лексичними, фразеологічними, граматичними, стилістичними та іншими виражальними засобами мови, що мають здійснюватися в процесі реалізації міжпредметних, внутрішньопредметних зв'язків і забезпечити стабільне розширення та збільшення лексичного запасу учнів, урізноманітнення граматичної будови їхнього мовлення, удосконалення вправності учнів у слововживанні, доборі найдоцільніших синонімів на лексичному рівні, словосполучень, фразеологізмів, речень у конкретному контексті й ситуації спілкування тощо. Окрім того, передбачається цілеспрямоване використання вивчених мовних понять, явищ, норм у сконструйованих реченнях, мікротекстах і текстах для забезпечення формування комунікативних умінь і навичок. Важливе значення надається самостійності учнів у виборі тем висловлювань, вираженню особистого ставлення до предмета висловлювання.

У часи активного використання учнями здобутків цифрових технологій, а відповідно, невисокої фізичної активності, надзвичайно важливу роль у формуванні повноцінної особистості (як у моральному, так і фізичному плані) відводиться здоров'язбережувальним тенденціям у процесі навчання. Навчальний процес має містити елементи фізичного навантаження учнів, що фізіологічно сприятиме процесу засвоєння знань, умінь і навичок.

Компетентнісний підхід

Компетентнісний підхід в освіті активізує та спрямовує навчально-виховний процес на формування ключових і предметних компетентностей.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти визначено такий перелік ключових компетентностей: спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовою, спілкування іноземними мовами, компетентності в природничих науках і технологіях, математична, інформаційно-комунікаційна, соціальна й громадянська, уміння вчитися впродовж життя, здоров'язбережувальна, загальнокультурна і підприємницька, а також як предметно-комунікативну компетентність.

Ключові (загальноосвітні) **компетентності** – це сума знань, умінь та навичок, яких потребує кожен учень як суб'єкт навчально-виховного процесу для самовизначення, загального розвитку і соціальної самореалізації.

Перелік і зміст ключових компетентностей

1. Спілкування державною мовою (СДМ) – готовність (здатність) учнів засобами української мови успішно взаємодіяти у процесі розв’язання типових для віку та ситуації життєвих проблем.

2. Спілкування іноземними мовами (СІМ) – розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; усвідомлення того, що, вивчаючи іноземну мову, ми поглиблюємо знання рідної мови; готовність до міжкультурного діалогу; відкритість до пізнання різних культур.

3. Уміння вчитися впродовж життя (УВВЖ) – здатність і внутрішня потреба самостійно здобувати знання і формувати вміння відповідно до поставлених цілей з метою самовдосконалення й самореалізації у соціальному та індивідуальному просторах.

4. Математична компетентність (МК) – спроможність особистості застосовувати математичні розрахунки і методи в реальному житті, працювати з числовою інформацією.

5. Компетентності у природничих науках і технологіях (КПНТ) – здатність швидко й ефективно шукати інформацію, використовувати різні види читання для здобуття нових знань;

- змістовно, логічно, послідовно, точно описувати процес власної діяльності;

- спостерігати, аналізувати, проводити мовні експерименти, словесно оформлювати результати досліджень;

- критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені в творах літератури, та регулювати власну поведінку в довкіллі.

6. Інформаційно-комунікаційна компетентність (ІКК) – здатність розуміти навколишнє інформаційне середовище, самостійно шукати, добирати й критично аналізувати потрібну інформацію, трансформувати, зберігати та транслювати її й діяти відповідно до своїх цілей і прийнятої в суспільстві комунікаційної етики.

7. Підприємницька компетентність (ПК) – це інтегрована якість особистості, що базується на креативності, творчості, інноваційності, здатності до виваженого ризику, спроможності планувати, самоорганізовуватися й організовувати підприємницьку діяльність, втілювати ідеї у сферу економічного життя, розв’язувати конфліктні ситуації, приймати рішення, брати на себе відповідальність, формувати моделі поведінки, необхідні для успішного розв’язання нагальних життєвих проблем.

8. Здоров’язбережувальна (ЗЗК) – здатність виявляти активну життєву позицію в питаннях захисту довкілля; готовність вести та пропагувати здоровий спосіб життя.

9. Соціальна і громадянська компетентності (СГК) – усвідомлення громадянської позиції й відповідальності, здатність до реалізації громадянських прав і обов'язків.

10. Загальнокультурна (ЗКК) – здатність учня усвідомлено сприймати надбання культури як цінність, аналізувати й оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати традиційні для культури українського народу методи самовиховання.

З метою увиразнення систематизованості ключових компетентностей до програми уведено поняття наскрізних ліній: «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська активність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність».

Наскрізна лінія **«Екологічна безпека і сталий розвиток»** увиразнює ключові компетентності, спрямовує діяльність суб'єкта та об'єкта навчання на формування природничої екологічної грамотності, усвідомлення сталого розвитку, готовності брати участь у розв'язанні питань, які пов'язані зі збереженням та удосконаленням довкілля, розвитком та функціонуванням українського суспільства; актуалізує та активізує діяльність учнів та вчителя у напрямі збереження й захисту навколишнього середовища.

Наскрізна лінія **«Громадянська активність»** формує соціальну та громадянську компетентності, розкриває сутність громадянської активності і відповідальності, сприяє самоідентифікації учня у громадянському суспільстві.

Формуванню здоров'язбережувальної ключової компетентності сприяє наскрізна лінія **«Здоров'я і безпека»**, спрямовуючи на формування учня як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного та самодостатнього громадянина, який веде здоровий спосіб життя, надає увагу фізичному розвитку, бере активну участь у формуванні безпечного для життєдіяльності в різних сферах людського буття середовища.

Метою впровадження наскрізної лінії **«Підприємливість і фінансова грамотність»** є забезпечення мовними та комунікативними знаннями учнів з питань, які сприяють формуванню вмій та навичок у заощадливості, раціональному використанні коштів, плануванні витрат; стимулюванні лідерських фінансових ініціатив, прагненню та умінню досягати успіхів у використанні найсучасніших високотехнологічних продуктів.

Наскрізні змістові лінії, як і ключові компетентності, спільні для всіх навчальних предметів і є інструментом, який дозволяє впроваджувати інтегративні процеси у взаємодії різних за спрямуванням і змістом предметів шкільного циклу. Вони корелюють з деякими ключовими компетентностями і сприяють актуалізації ціннісних і світоглядних орієнтацій учня, що визначають

його поведінку в суспільстві. Упровадження їх у навчальний предмет передбачає розв'язування завдань конкретного змістового наповнення; виконання міжгалузевих навчальних проєктів, роботу з різноманітними за змістом та інтерпретацією джерелами тематичної інформації.

Внесок навчального предмета у формування ключових компетентностей (КК)

КК	Компоненти ключової компетентності (КК)
<p align="center">Спілкування державною мовою</p>	<p><i>Знання</i> правил написання, вимови, слововживання, творення граматичних форм, добору засобів мови, конструювання речень, творення текстів.</p> <p><i>Уміння, досвід:</i> здійснювати адекватний добір мовно-виражальних засобів; володіти всіма видами і типами мовленнєвої діяльності; оцінювати й осмислювати ситуацію спілкування; організовувати конструктивне розв'язання конфліктних ситуацій, використовуючи потенціал української мови; сприймати, розуміти інформацію державною мовою; усно й письмово тлумачити поняття, факти, висловлювати думки, почуття, погляди (слухання, говоріння, читання, письмо); реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ (у школі, у громадських місцях, удома, на дозвіллі); адаптуватися до нових умов.</p> <p><i>Ціннісно-сміслове ставлення:</i> поцінування української мови як державної; усвідомлення мови як державотворчого чинника; прийняття спілкування як цінності; ціннісне ставлення до співрозмовників; орієнтування при виборі рішень на систему цінностей, схвалену суспільством; свідоме послуговування українською мовою в усіх царинах життя.</p> <p><i>Емоційно-вольова регуляція:</i> вияв почуття емпатії; захоплення красою, естетичною довершеністю мови, багатством її виражальних засобів; уболівання за долю державної мови.</p> <p><i>Поведінка:</i> адекватне реагування на співрозмовника; ініціатива в комунікативній взаємодії; дотримання норм етикету в поведінці й під час спілкування.</p>

<p>Уміння вчитися впродовж життя</p>	<p><i>Знання</i> правил організації самонавчання; методів і прийомів учіння; усвідомлення своїх інтересів, здібностей і вмінь.</p> <p><i>Уміння, досвід:</i> уміння мотивувати й організувати самостійне навчання, ставити цілі й визначати способи досягнення їх, здійснювати рефлексію; досвід самостійного навчання; досвід роботи з інформаційними джерелами; виконання різних ролей у мінливому навчальному, життєвому й трудовому середовищі; досвід співробітництва.</p> <p><i>Ціннісно-сміслове ставлення:</i> відповідальність за результати навчання; сприйняття освіти, навчання, навчальних досягнень як цінностей.</p> <p><i>Поведінка:</i> адекватне реагування на невдачі; активність, ініціативність.</p> <p><i>Емоційно-вольова регуляція:</i> відчуття задоволення/невдоволення за результати роботи, гордості за досягнуті результати.</p> <p><i>Поведінка:</i> наполегливість у досягненні мети; старанність у виконанні завдань.</p>
<p>Спілкування іноземними мовами</p>	<p><i>Знання</i> розуміти значення запозичених слів.</p> <p><i>Уміння:</i> пояснювати лексичне значення слів іншомовного походження; зіставлення текстів, виявлення у них запозичень з різних мов.</p> <p><i>Ставлення:</i> повага до мов інших народів і національностей; готовність до міжкультурного діалогу; усвідомлення багатства рідної мови; відкритість до пізнання різних культур через мови.</p>
<p>Математична компетентність</p>	<p><i>Знання</i> розуміти значення, функції й роль числівників у реальному житті.</p> <p><i>Уміння:</i> застосовувати і розвивати абстрактне мислення; установлювати причиново-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну й другорядну інформацію; висловлювати припущення; перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (схему, таблицю, графік); висловлюватися чітко, точно, лаконічно.</p> <p><i>Ставлення:</i> дотримання пунктуальності; бережливе ставлення до часу.</p>

<p>Компетентності у природничих науках і технологіях</p>	<p><i>Знання</i> мати уявлення про довкілля, значення його у житті людини; про сучасні технології, спрямування їх.</p> <p><i>Уміння</i>: критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені в текстах, контролювати й регулювати власну поведінку в довкіллі.</p> <p><i>Ставлення</i>: бережне, ціннісне ставлення до природи; готовність захищати довкілля, оперативно реагувати на технологічні зміни.</p>
<p>Інформаційно-цифрова компетентність</p>	<p><i>Знання</i> володіти інформацією про електронні освітні ресурси; способи пошуку інформації й види роботи з нею.</p> <p><i>Уміння</i>: швидко й ефективно шукати інформацію, використовувати різні види читання для здобуття нових знань; проводити пошукову діяльність, словесно оформлювати результати досліджень; створювати мультимедійні засоби; застосовувати можливості електронних ресурсів для розроблення дидактичних матеріалів, моделювання текстів, переведення навчальної інформації в інший формат; обробляти графічні зображення; використовувати Інтернет-ресурси для здобуття нових знань.</p> <p><i>Ставлення</i>: задоволення пізнавального інтересу; прагнення гармонійного спілкування у віртуальному інформаційному просторі.</p>
<p>Підприємницька компетентність</p>	<p><i>Уміння</i>: планувати роботу; чітко, грамотно презентувати власні ідеї й ініціативи, використовуючи доцільні виражальні засоби; використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій і рішень; оцінювати ризики.</p> <p><i>Ставлення</i>: відповідальність за себе та інших; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри.</p> <p><i>Поведінка</i>: вияв емпатії, злагоджених дій, активності й ініціативності, самоорганізації.</p>
<p>Здоров'язбережувальна компетентність</p>	<p><i>Знання</i>: правил гігієни, переваг здорового способу життя.</p>

	<p><i>Уміння:</i> дотримуватися здорового способу життя.</p> <p><i>Ставлення:</i> сприймання здоров'я й довкілля як загальнолюдських цінностей, готовність зберігати природні ресурси.</p> <p><i>Поведінка:</i> пропагування бережного ставлення до довкілля, до власного здоров'я; прагнення уникати небезпек і ситуацій, які загрожують життю чи здоров'ю людини.</p>
<p>Соціальна і громадянська компетентності</p>	<p><i>Знання:</i> знання суспільного устрою, ролі й функцій суспільних установ, суспільних інститутів, прав і обов'язків громадянина, державних символів і цінностей.</p> <p><i>Уміння, досвід:</i> аргументовано і грамотно висловлювати власну думку щодо суспільно-політичних подій; критично оцінювати тексти соціально-політичного змісту; реалізовувати громадянські права й обов'язки.</p> <p><i>Ціннісно-сміслове ставлення:</i> ціннісне ставлення до людини, людської гідності; повага до українських законів, правових норм; система ставлень особистості (до суспільства, до інших людей, до праці, до себе тощо); участь у подіях суспільно-політичного життя.</p> <p><i>Емоційно-вольова регуляція:</i> вияв почуття гордості, громадянської гідності.</p> <p><i>Поведінка:</i> пропагування бережного ставлення до довкілля, до власного здоров'я; прагнення уникати небезпек і ситуацій, які загрожують життю чи здоров'ю людини.</p>
<p>Загальнокультурна компетентність</p>	<p><i>Знання:</i> знання історії, традицій, культури українського народу; цілі й функції суспільних установ, суспільних інститутів, прав і обов'язків громадянина, державних символів і цінностей.</p> <p><i>Уміння, досвід:</i> дотримання норм української мови як підтвердження духовного становлення й культурного рівня; створення текстів, висловлення власних ідей щодо питань культури;</p> <p><i>Ціннісно-сміслове ставлення:</i> потреба читання художніх текстів для естетичної насолоди та</p>

рефлексії над прочитаним; відкритість до міжкультурної комунікації;

Емоційно-вольова регуляція: естетична насолода від спілкування й пізнання культури; зацікавленість світовими культурними набутками.

Поведінка: утвердження норм поведінки, сприятливої для гармонійних стосунків.

10-й клас
(70 год., 2 год. на тиждень)
Мовленнєва змістова лінія (32 год.)
Мовна змістова лінія (38 год.)

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	К-сть год	Зміст навчального матеріалу		К-сть год	Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)	Діяльнісна змістова лінія (компетентності)
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія			
<p>Учень/учениця: знає й називає основні функції мови; аналізує функції, які виконує мова в суспільстві; оцінює мовну ситуацію в державі; з'ясовує взаємозв'язки між явищами; уміє аргументовано довести своє твердження з теми уроку; дотримується вимог до культури мовлення; складає висловлювання в публіцистичному стилі; складає й розігрує діалог відповідно до запропонованої ситуації; добирає переконливі аргументи на захист своєї позиції.</p>	1	<p>Українська мова у сучасному світі Основні функції мови.</p>	<p>Теоретичний матеріал Основні поняття мовлення та спілкування. Вимоги до культури мовлення: змістовність, логічна послідовність, багатство мовних засобів, виразність, точність, доречність, правильність.</p> <p>Види роботи Складання висловлювання у публіцистичному стилі про важливість знання і володіння мовою. Записування й коментування висловлень відомих людей про роль української мови у формуванні особистості.</p>	2	<p>Громадянська активність Орієнтовні теми: «Мова віддзеркалює душу народу, його історію», «Слово – це найтонший різець, здатний доторкнутися до найніжнішої рисочки людського характеру», «У дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім – Батьківщина» (Ліна Костенко), «У рідній мові – дивина, у кожному слові - таїна».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток Орієнтовні теми: «Хай б'ється завжди</p>	<p>Спілкування державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язберезувальна компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Підприємницька компетентність</p> <p>Загальнокультурна компетентність</p> <p>Спілкування іноземними мовами</p>

			<p>Розігрування діалогів про важливість знання мови для сучасних підлітків.</p> <p>Виступ із доповіддю про культуру мовлення сучасної молоді (проблеми культури мовлення в сучасному світі).</p> <p>Укладання екологічного словничка з використанням слів іншомовного походження.</p>		<p>зелене серце планети», «Чорнобиль не має минулого часу».</p> <p>Здоров'я і безпека Орієнтовні теми: «Зі спортом через усе життя», «Хочу бути здоровим та сильним».</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Спробуймо свої сили в бізнесі», «Гроші в нашому житті».</p>	
<p>Учень/учениця: знає й розрізняє фонетичні одиниці мови; знаходить і пояснює зміни звуків у мовному потоці, чергування голосних і приголосних при словозміні і словотворенні; розпізнає явища уподібнення й спрощення приголосних звуків; визначає, за допомогою яких засобів твориться звуковий фон тексту; знає особливості</p>	5	<p>ОРФОГРАФІЧНА Й ОРФОЕПІЧНА НОРМИ</p> <p>Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія</p> <p>Основні фонетичні одиниці української мови: звук, склад, фонетичне слово, фраза. Основні історичні чергування приголосних звуків при словозміні і</p>	<p>Види роботи Аудіювання (слухання-розуміння) текстів публіцистичного стилю на актуальні морально-етичні, професійно-орієнтаційні, культурно-пізнавальні теми. Підготовка виступу для віртуальної екскурсії з використанням слів із знаком м'якшення та апострофом. Укладання</p>	3	<p>Громадянська активність Орієнтовні теми: «Рушник в обрядах та в житті українського народу», «Про що розповів нам сімейний альбом», «Мій улюблений сучасний український виконавець», «На хвилях українського романсу».</p>	<p>Спілкування державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язбережувальна компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Підприємницька компетентність</p>

<p>українського наголосу, його роль; виправляє допущені в усному мовленні орфоепічні помилки; корегує відхилення від норм літературної мови; усвідомлює потребу належної культури усного мовлення; дотримується норм літературної вимови; аналізує еталонні зразки усного мовлення з погляду дотримання орфоепічних норм; пояснює сутність поняття «орфограма»; знає принципи української орфографії, типи орфограм, правила української орфографії; усвідомлює правила написання ненаголошених голосних, знака м'якшення, апострофа, складних слів, прізвищ та географічних назв, слів іншомовного походження; правила вживання великої літери; правила переносу; знаходить орфограми; обґрунтовує написання слів правилами правопису; виправляє допущені орфографічні помилки;</p>	<p>словотворенні. Уподібнення приголосних звуків (найуживаніші випадки), подвоєння та подовження приголосних, спрощення у групах приголосних. Наголос в українській мові, його види. Роль наголосу в розрізненні слів і їх форм. Орфоепічна форма. Використання орфоепічного словника. Основні принципи української орфографії: фонетичний, морфологічний, традиційний, диференційований. Поняття про орфограму. Типи орфограм. Правопис ненаголошених голосних. Складні випадки правопису знака м'якшення. Складні випадки правопису апострофа. Вживання великої літери. Лапки у власних назвах. Написання складних слів разом, окремо, через дефіс. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Складоподіл, правила переносу слів із рядка в</p>	<p>електронного словника молодіжного сленгу. Написання твору-роздуму з використанням складних слів, які пишуться разом, окремо, через дефіс. Укладання електронного словничка, який містить слова зі складним наголошуванням. Усний переказ із творчим завданням у публіцистичному стилі. Практичні тренінги на вивчені орфограми. Усний переказ-переклад із молдовської мови на українську тексту публіцистичного стилю.</p>	<p>Екологічна безпека і сталий розвиток Орієнтовні теми: «Щасливий, хто мав змогу знайти щасливе життя. Але щасливіший той, хто вмів ним користуватися» (Г.Сковорода), «Світ навколо мене». Здоров'я і безпека Орієнтовні теми: «Складові мого здоров'я», «Бути здоровим - престижно». Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Історія виникнення гривні», «Зароблена копійка краще краденої гривні».</p>	<p>Загальнокультурна компетентність Інформаційно-комп'ютерна компетентність</p>
--	--	--	--	---

<p>редагує текст із орфографічними помилками; використовує орфоепічний, орфографічний словники, словник наголосів, словник іншомовних слів; сприймає, розуміє, систематизує інформацію з різних джерел; перекладає текст з молдовської мови на українську; відтворює прочитане, вільно імпровізує, відповідає на запитання.</p>		<p>рядок. Графічне скорочення слів. Правопис географічних назв. Написання слів іншомовного походження. Основні орфографічні норми. Редагування тексту з орфографічними помилками. Використання орфографічного словника для перевірки написання слів та їх форм. Словник іншомовних слів.</p>				
<p>Учень/учениця: визначає лексичне значення слова; знає основні типи переносних значень; визначає типи переносних значень; з'ясовує відмінність між омонімами й багатозначними словами; добирає до слів синоніми, антоніми; складає синонімічний ряд; використовує багатозначні слова, омоніми, синоніми, антоніми й пароніми з певною стилістичною метою; проводить синонімічну заміну з метою підсилення тієї чи іншої стилістичної</p>	7	<p>ЛЕКСИЧНА І ФРАЗЕОЛОГІЧНА НОРМИ</p> <p>Лексикологія. Фразеологія (поглиблення)</p> <p>Слово як основна одиниця мови. Багатозначні й однозначні слова. Пряме і переносне значення (метафора). Омоніми. Поняття про пароніми. Стилiстичні функції паронімів. Синоніми та їх види. Синонімічний ряд.</p>	<p>Теоретичний матеріал Діалогічне мовлення. Види питань (відкриті, закриті, альтернативні; коректні, некоректні, нейтральні; уточнювальні й доповнювальні) і техніки їх використання.</p> <p>Види роботи Складання та розігрування діалогів відповідно до певної ситуації (офіційна й неофіційна розмова, діалог-домовленість) на запропоновані учнями актуальні й цікаві для</p>	7	<p>Громадянська активність Орієнтовні теми: «Небесна Сотня – це наш біль і наша гордість, це наші сльози й наш душевний щем вдячності за все, що вони зробили для нас» (Святослав, Отець і Глава Української Греко-Католицької Церкви), «Слова, як люди, мають свою долю», «Збереження ментальності свого етносу», «Подивімося у вічі вікам»,</p>	<p>Спілкування державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язбережувальна компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Підприємницька компетентність</p> <p>Загальнокультурна компетентність</p> <p>Інформаційно-комп'ютерна</p>

<p>ознаки; розпізнає вияви мовної надмірності та мовної недостатності; визначає ознаки власне українських слів; знаходить слова іншомовного походження, пояснює їх значення; добирає до іншомовних слів синоніми – власне українські слова; вживає в мовленні запозичені слова правильно й доцільно; розрізняє форми існування української літературної мови; добирає до діалектизмів літературні відповідники; характеризує стилістичні особливості просторіччя, розмовної, емоційно забарвленої лексики; усвідомлює й пояснює причини порушень лексичних норм; пояснює лексичне значення застарілих слів, неологізмів, доцільність їх уживання; розпізнає серед застарілих слів архаїзми та історизми; проводить заміну архаїзмів відповідниками із сучасної української літературної</p>	<p>Стилістичне забарвлення синонімів. Антоніми та їх види. Лексичні норми. Використання тлумачного словника. Стилістичні фігури (антитеза, риторичні запитання, звертання та вигуки). Стилістичні норми. Словники синонімів, антонімів, омонімів, паронімів. Використання тлумачного словника.</p> <p>Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Запозичена лексика як джерело збагачення лексичного складу мови.</p> <p>Лексика української мови за сферою її використання, стилістичною диференціацією. Активна і пасивна лексика. Лексичне багатство діалектної лексики. Розмовна, просторічна, емоційно забарвлена лексика. Специфічно професійна лексика. Терміни. Наукова лексика. Філологічні, лінгвістичні, літературознавчі терміни.</p>	<p>них теми. Читання текстів на суспільно-політичну та соціальну тематику (вибіркове читання мовчки); текстів екологічної та морально-етичної тематики (ознайомлювальне читання мовчки). Форми текстів (цілісні, перервані, змішані). Складання інструкції щодо користування електронними фразеологічними словниками. Підготовка комп'ютерної презентації та доповіді для її захисту з використанням фразеологізмів. Твір-роздум із використанням антонімів та синонімів.</p> <p>Написання есе про природу рідного краю з використанням із використанням художніх засобів.</p> <p>Укладання тематичного</p>	<p>«Нитка Аріадни для сучасної України», «Сірі будні «Хоми невіруючого»,</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток Орієнтовні теми: «Екологія природи, екологія душі», «Допомогти – це значить принести дрібку добра, шматочок сердечності, крапельку милосердя».</p> <p>Здоров'я і безпека Орієнтовні теми: «Скарбниця телефонного етикету», «Сьогодні світ заповнили комп'ютери».</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Бути економним – вимога часу», «Мій майбутній бізнес».</p>	<p>компетентність</p> <p>Спілкування іноземними мовами</p> <p>Математична компетентність</p>
---	---	---	---	--

<p>мови; усвідомлює причини появи неологізмів; визначає роль застарілих слів, неологізмів; знає ознаки фразеологічних одиниць; пояснює значення фразеологізмів, крилатих висловів; визначає джерела походження фразеологізмів; уміє добирати фразеологічні синоніми, антоніми; добирає синонімічні фразеологічні ряди; володіє мовним народним етикетом; використовує в мовленні комунікативно правильно й доречно вивчені групи слів, фразеологізми; дотримується лексичних норм української літературної мови; користується словниками: тлумачним, синонімів, антонімів, паронімів, іншомовних слів; словником лінгвістичних термінів, фразеологічним словником; розрізняє різні види питань; складає та розігрує діалог відповідно до певної ситуації;</p>	<p>Порушення лексичних норм. Словник лінгвістичних термінів. Застарілі слова та їх різновиди. Архаїзми, історизми. Неологізми.</p> <p>Фразеологічні одиниці української мови Джерела української фразеології. Багатозначність, синонімія та антонімія фразеологізмів. Фразеологія власне українського походження. Фразеологізми з античної міфології. Фразеологізми біблійного походження. Фразеологія художнього мовлення, наукова, публіцистична, офіційно-ділова. Фразеологізми з професійної мови: мовні кліше, штампи, складні найменування. Крилаті вислови. Фразеологічні запозичення з інших мов. Уживання фразеології в різних стилях. Фразеологічні норми. Фразеологічні словники.</p>	<p>словничка фразеологізмів. Редагування тексту із заміною архаїзмів загальноживаними словами. Письмовий докладний переказ тексту художнього стилю із творчим завданням, що передбачає висловлення учнем свого бачення проблеми (ситуації).</p> <p>Укладання словничка незнайомих слів іншомовного походження. Практичні тренінги на збагачення словникового запасу учнів.</p> <p>Письмовий переказ-переклад із молдовської мови на українську тексту публіцистичного стилю національно-патріотичної спрямованості..</p>			
--	--	---	--	--	--

<p>використовує різні види читання; уміє редагувати текст; складає інструкцію; переказує текст, висловлює своє бачення проблеми; створює тексти; здійснює переказ-переклад тексту з молдовської мови на українську.</p>					
<p>Учень/учениця: знає основні способи словотвору; визначає спосіб творення слів; утворює слова різними способами; використовує різні варіанти словотворчих засобів; добирає слова однакового словотворчого типу; розрізняє стилістичне забарвлення словотворчих засобів мови, словотворчі синоніми; утворює іменники на позначення назв жителів певного населеного пункту, присвійні прикметники, прикметникові форми від географічних назв; знаходить і пояснює вивчені орфограми у словах; знаходить і виправляє помилки, пов'язані з</p>	3	<p>ОРФОГРАФІЧНА НОРМА</p> <p>Будова слова. Словотвір. Орфографія</p> <p>Морфеміка як учення про будову слова. Типи морфем. Особливості кореневої морфеми. Основа слова. Типи основ. Слова із суфіксами пестливості та згрубілості. Морфемний словник.</p> <p>Основні способи словотвору в сучасній українській мові: морфологічні й неморфологічні. Словотвір іменників на позначення назв жителів певного населеного пункту. Творення прикметників. Творення прикметникових форм від географічних назв. Основні</p>	<p>Види роботи</p> <p>Складання тексту в художньому стилі у вигляді екскурсії віртуальною галереєю з використанням прикметників, утворених від географічних назв. Написання статті до Вікіпедії «Морфологічний і неморфологічний способи словотвору». Підготовка статті для власного блогу з використанням зменшено-пестливих слів. Укладання пам'ятки для підлітків на різноманітну тематику (харчування, спорт) з використанням складноскорочених слів.</p>	4	<p>Громадянська активність</p> <p>Орієнтовні теми: «Річкове багатство України», «Перлини Одещини», «Чим збагачують національні спільноти українську культуру».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток</p> <p>Орієнтовні теми: «Інтернет – це сталий розвиток», «Книга чи комп'ютер: у сучасному і майбутньому?».</p> <p>Здоров'я і безпека</p> <p>Орієнтовні теми: «Азбука правильного</p>

<p>неправильним уживанням словотворчих засобів; з'ясовує сутність національно-специфічного вживання зменшено-пестливих форм; дотримується словотворчих норм української літературної мови; користується морфемним і словотвірним словниками; аналізує, упорядковує інформацію для створення текстів різного призначення; здійснює дописи в соціальних мережах і коментарі до них; перекладає текст із молдовської мови на українську.</p>		<p>способи творення дієслів, прислівників. Складні, складноскорочені слова, способи їх творення та написання. Словотвірний словник.</p>	<p>Усний твір-роздум у публіцистичному стилі на суспільну тематику.</p> <p>Складання низки питань для проведення дискусії про роль жінки в сім'ї. Виступ під час дискусії. Практичні тренінги на вивчені орфограми.</p> <p>Усний переказ-переклад із молдовської мови на українську тексту наукового стилю.</p>	<p>харчування», «Бережи здоров'я змолоду!»).</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Як не розминутися сьогодні з майбутнім?», «Хто сказав, що все уже відкрито?»).</p>	
<p>Учень/учениця: розпізнає частини мови; усвідомлює відмінність між самостійними і службовими частинами мови; знає лексико-семантичні групи іменника; визначає рід і число іменників; усвідомлює особливості роду іменників – назв осіб за професією, посадою, званням; відмінює іменники;</p>	<p>11</p>	<p>ОРФОГРАФІЧНА, МОРФОЛОГІЧНА Й СТИЛІСТИЧНА НОРМИ</p> <p>Морфологія. Орфографія</p> <p>Основні поняття морфології. Повнозначні та службові частини мови. Вигуки й модальні слова. Морфологічна норма. Стилістична норма.</p>	<p>Види роботи Написання виступу для шкільного радіо на морально-етичну тематику з використанням відносних і присвійних прикметників. Письмовий творчий переказ із продовженням (висловлення власного ставлення до подій, героїв, їхніх вчинків). Письмовий твір (за</p>	<p>8</p> <p>Громадянська активність Орієнтовні теми: «Твоє життя – твій вибір», «Життя не вічне – вічні цінності людські», «Матеріальні чи духовні статки тримають сім'ю?»).</p> <p>Здоров'я і безпека Орієнтовні теми: «Національна культура харчування</p>	<p>Спілкування державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язбережувальна компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Підприємницька компетентність</p>

<p>відрізняє правильні форми іменників від помилкових; використовує іменники в мовленні, послуговуючись їхніми виражальними можливостями; знає особливості кличного відмінка; помічає і виправляє граматичні помилки і стилістичні недоліки у вживанні іменників; визначає в іменниках орфограми; виправляє орфографічні помилки в іменниках на вивчені правила; обґрунтовує написання іменників з орфограмами; знає лексико-граматичні ознаки прикметника; утворює правильно форми вищого і найвищого ступенів порівняння якісних прикметників; правильно пише прикметники з вивченими орфограмами; виправляє помилки в правописі прикметників; відрізняє правильні форми прикметників від помилкових;</p>	<p>Самостійні частини мови</p> <p>Іменник Лексико-семантичні групи іменників, їх граматичні особливості. Іменники, що мають лише форму однини або множини. Рід відмінюваних і невідмінюваних іменників, їх стилістичні властивості. Особливості роду іменників - назв осіб за професією, посадою, званням тощо. Стилiстичні особливості іменників середнього і спільного роду. Особливості відмінювання іменників чоловічого роду II відміни в родовому відмінку. Невідмінювані іменники. Написання і відмінювання власних особових назв, складних слів, прізвищ, імен та по батькові. Стилiстичне використання кличного відмінка іменників. Порушення норм відмінювання іменників у художньому мовленні.</p> <p>Прикметник Лексико-граматичні розряди</p>	<p>складним планом) у публіцистичному стилі на теми особистої і суспільної моралі.</p> <p>Написання статті для власного блогу (районну, міську пресу, електронну газету) про здорове харчування підлітків із використанням іменників чоловічого роду II відміни. Складання діалогу з використанням іменників, які вживаються лише в однині чи множині на теми сьогодення. Складання SMS-повідомлень із використанням іменників у кличному відмінку.</p> <p>Бібліографія. Анотація.</p> <p>Складання доповіді в публіцистичному стилі з використанням займенників. Проект про багатство природи рідного краю з</p>	<p>населення України: традиції та новації», «Правильне харчування та здоровий сон – запорука міцного здоров'я».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток Орієнтовні теми: «Стимулятор Землі» - найрозумніший комп'ютер сучасності», «Чи можна прожити без конфліктів?», «Не чванься тим, що цар природи ти, бо, врешті, ти - лише її частинка», «Скарби природи рідного краю», «Ми - у природі, природа – у нас», «Нехай земля квітує всюди».</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Меню традиційної різдвяної вечері», «Мистецтво ведення домашнього</p>	<p>Загальнокультурна компетентність</p> <p>Інформаційно-комп'ютерна компетентність</p> <p>Математична компетентність</p>
--	---	--	---	--

<p>знає ознаки займенника; розпізнає й відмінює займенники; відрізняє займенники від інших частин мови; пояснює правопис займенників; помічає й виправляє помилки в написанні та вживанні займенників; утворює неозначені й заперечні займенники; використовує виражальні можливості займенника; знає розряди числівників, групи числівників за будовою; розпізнає числівники й від числівникові слова; утворює відмінкові форми числівників; відрізняє правильні форми числівників від помилкових; знаходить вивчені орфограми в числівниках; пояснює орфограми в числівниках; добирає потрібні форми числівників і використовує їх у мовленні; узгоджує правильно числівники з іменниками; правильно вживає</p>	<p>прикметників (якісні, відносні, присвійні), їх особливості й функціонування в мовленні. Перехід відносних прикметників у якісні, присвійних у якісні і відносні. Ступені порівняння якісних прикметників, їх творення. Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Творення відносних і присвійних прикметників. Стилїстичне використання якісних, відносних, присвійних прикметників. Правопис складних прикметників.</p> <p>Займенник Співвідносність займенників з іншими частинами мови. Розряди займенників за значенням, їх характеристика. Відмінювання займенників. Написання заперечних, неозначених займенників. Стилїстичні функції займенників. Синонімічні заміни особових займенників. Запобігання двозначності висловлювання при їх уживанні. Наголос у</p>	<p>використанням займенників. Укладання довідника «Складні випадки узгодження числівників із іменниками».</p> <p>Письмовий переказ-переклад із молдовської мови на українську медіатексту публіцистичного стилю.</p> <p>Конспект прочитаного (художнього твору, публіцистичної та науково-популярної статей).</p> <p>Підготовка матеріалів для дискусії з батьками про ведення домашнього господарства з використанням дієприкметників та дієприслівників. Складання алгоритму «Н у дієприкметниках та НН у прикметниках». Складання тексту-фентезі в формі розповіді від першої особи з використанням</p>	<p>господарства».</p>	
--	--	---	-----------------------	--

<p>числівники на позначення часу, дат; визначає морфологічні ознаки дієслів; розпізнає дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; відрізняє правильні форми дієслів від помилкових; пише правильно особові закінчення дієслів; знаходить і виправляє помилки на вивчені орфографічні правила; аргументує написання дієслів; називає засоби творення видових пар дієслів; використовує один вид, час і спосіб замість іншого; аналізує випадки використання дієслів із стилістичною метою, визначаючи їх виражальні можливості; знає морфологічні ознаки дієприкметника; розпізнає дієприкметники, відрізняє від прикметників; використовує дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні;</p>	<p>займенниках.</p> <p>Числівник Розряди числівників за значенням (кількісні, дробові, збірні, неозначено-кількісні, порядкові), їх характеристика. Групи числівників за будовою. Відмінювання числівників. Паралельне використання відмінкових форм числа. Паралельне вживання числівників з іменниками в непрямих відмінках. Написання числівників. Правильне використання відмінкових форм числівників. Складні випадки узгодження числівника з іменником. Уживання числівників на позначення часу, дат. Наголос у числівниках.</p> <p>Дієслово Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані, незмінні. Зміни звуків в особових формах дієслів. Безособові дієслова. Безособові форми на - но, - то. Поділ дієслів на дієвідміни. Види дієслів (доконаний і недоконаний),</p>	<p>службових частин мови «Хлопчик-Зірка в пошуках Планети Добра й Правосуддя» чи «Як козаки по телефону розмовляли».</p> <p>Написання есе з використанням безособових дієслів.</p> <p>Створення висловлення-розповіді з елементами опису про рідну землю з використанням модальних часток. Підготовка лінгвістичного повідомлення про правопис вигуків.</p> <p>Тематичні тези, виписки та конспект прочитаного тексту.</p> <p>Практичні тренінги на вивчені орфограми.</p>		
--	---	--	--	--

<p>утворює активні й пасивні дієприкметники;</p> <p>пояснює орфограми в дієприкметнику;</p> <p>відрізняє правильні форми дієприкметників від помилкових;</p> <p>знаходить і виправляє помилки на вивчені орфографічні, граматичні й пунктуаційні правила;</p> <p>розпізнає дієприслівники;</p> <p>пише правильно дієприслівники з вивченими орфограмами;</p> <p>утворює дієприслівники доконаного й недоконаного виду;</p> <p>відрізняє правильні форми дієприслівників від помилкових;</p> <p>використовує дієприслівники та дієприслівникові звороти в мовленні;</p> <p>виправляє помилки у вживанні та правописі дієприслівників;</p> <p>розпізнає прислівники;</p> <p>відрізняє прислівники від омонімічних частин мови;</p> <p>визначає розряди за значенням;</p>	<p>їх творення. Часи дієслів (теперішній, минулий, майбутній), їх творення. Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий), їх творення. Уживання одного виду, способу й часу в значенні іншого. Стан дієслова. Зворотні дієслова. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. Стилiстичне вживання способових і часових форм дієслова.</p> <p>Дієприкметник як особлива форма дієслова. Активні та пасивні дієприкметники, їх відмінювання. Творення і правопис дієприкметників. Відмінювання і вживання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Перехід дієприкметників у прикметники.</p> <p>Дієприслівник як незмінювана форма дієслова. Особливості їх творення. Дієприслівники доконаного і недоконаного виду. Дієприслівниковий зворот. Творення і вживання</p>			
---	---	--	--	--

<p>відрізняє правильні форми прислівників від помилкових;</p> <p>утворює ступені порівняння прислівників;</p> <p>помічає і виправляє помилки в правописі прислівників;</p> <p>застосовує практично правила правопису прислівників;</p> <p>правильно наголошує прислівники;</p> <p>добирає прислівниковий комунікативно доцільно</p> <p>використовує їх у мовленні;</p> <p>розпізнає прийменники, сполучники, частки;</p> <p>застосовує правила правопису прийменників, сполучників, часток;</p> <p>знаходить і виправляє помилки в правописі службових частин мови;</p> <p>знає особливості вживання прийменників, правильно поєднує їх з іменниками;</p> <p>визначає групи сполучників за значенням і роллю в реченні, за вживанням;</p> <p>відрізняє сполучники від співзвучних частин мови;</p> <p>визначає частки за</p>	<p>дієприслівників. Стилістичні функції дієслівних форм.</p> <p>Прислівник Розряди прислівників за значенням. Морфологічні типи прислівників. Ступені порівняння прислівників. Правопис прислівників і прислівникових сполучень. Прислівники за походженням. Правильне наголошування прислівників. Мовленнєві помилки у вживанні прислівників і шляхи їх подолання.</p> <p>Службові частини мови. Вигук</p> <p>Прийменник Групи за походженням та морфологічним складом. Правопис прийменників. Особливості вживання деяких прийменників.</p> <p>Сполучник Сполучники сурядності та підрядності. Морфологічні типи сполучників. Правопис сполучників. Особливості вживання деяких сполучників.</p>				
--	--	--	--	--	--

<p>функцією в реченні; розпізнає вигуки; розставляє розділові знаки при них; знає національні етикетні вигуки; використовує прийменники, сполучники, частки й вигуки в мовленні правильно й комунікативно доцільно; збирає, систематизує матеріал для твору; складає алгоритм правопису слів; складає бібліографію та анотацію на прочитане, твір за складним планом, есе; уміє перекладати з молдовської мови на українську; складає тези та конспект прочитаного тексту; робить тематичні виписки.</p>		<p>Частка Функції часток, групи за значенням. Правопис заперечних часток. Естетична цінність часток і звуконаслідувань. Національні етикетні вигуки.</p> <p>Вигук Вигуки, їх ознаки та розряди. Правопис вигуків і особливості їх вживання. Розділові знаки в реченнях із вигуками. Звуконаслідувальні слова.</p>				
<p>Учень/учениця: визначає стилістичні особливості синтаксичних одиниць; розрізняє типи пунктограм; дотримується синтаксичних норм; визначає типи словосполучень за морфологічним вираженням</p>	10	<p>СИНТАКСИЧНА, ПУНКТУАЦІЙНА, СТИЛІСТИЧНА НОРМИ</p> <p>Синтаксис і пунктуація (поглиблення)</p>	<p>Види роботи Складання статті для шкільної газети на актуальні теми сучасності з використанням простих речень, ускладнених однорідними членами речення.</p>	6	<p>Громадянська активність Орієнтовні теми: «Що таке мовний суржик, і як він загрожує мові», «Волонтерський рух в Україні», «Українські співаки молдовського»</p>	<p>Спілкування державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язберезувальна компетентність</p>

<p>головного слова; з'ясовує тип підрядного зв'язку у словосполученні; аналізує й оцінює виражальні можливості словосполучення; розрізняє речення різних видів; розрізняє види другорядних членів речення; орієнтується в складних випадках кваліфікації другорядних членів речення; правильно й комунікативно доцільно використовує виражальні можливості синонімічних словосполучень, другорядних членів речення, ускладнених речень у мовленні; пише прикладки відповідно до орфографічних норм і обґрунтовує їх написання; визначає види односкладних речень, їх стилістичну роль; аналізує й оцінює роль звертань, вставних слів, однорідних та відокремлених членів речення; правильно ставить розділові знаки у простому ускладненому реченні;</p>	<p>Загальна характеристика синтаксичних одиниць, їх типів зв'язків, засобів вираження синтаксичного зв'язку. Поняття пунктограми. Типи пунктограм. Синтаксична норма. Пунктуаційна норма. Стилістична норма.</p> <p>Словосполучення і речення Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Типи підрядного зв'язку словосполученні. Словосполучення поширені і непоширені, повні та неповні. Використання синонімічних дієслівних словосполучень у різних стилях. Усунення помилок в узгодженні та керуванні. Синтаксичний аналіз словосполучення.</p> <p>Речення як основна синтаксична і комунікативна одиниця. Риторичне запитання, його стилістичні функції. Предикативна (граматична) основа речення. Порядок</p>	<p>Письмовий твір-роздум за прочитаною художньою (науково-популярною) книгою, тема якої актуальна для формування особистості учня.</p> <p>Складання тексту в художньому стилі про відомих людей України з використанням складносурядних речень. Обговорення дискусійних питань про смаки сучасної молоді в одязі з використанням прикладок. Виступ на зборах, семінарах (підготовлений і заздалегідь не підготовлений). Учнівський проект громадянської тематики (волонтерський рух) з використанням односкладних речень.</p> <p>Стаття в газету на морально-етичну тему.</p> <p>Письмовий переклад з</p>	<p>походження», «Мій кумир», «Спортсмени, які прославили Україну», «Дотримання законів України – обов'язок кожного».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток Орієнтовні теми: «Хто для мене зразок високої інтелігентності?», «Чи сперечаються про смаки?», «Що таке комплімент і що він значить у людських стосунках?».</p> <p>Здоров'я і безпека Орієнтовні теми: «Десять секретів здоров'я», «Нітрати: їх вплив на організм людини».</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Кар'єрне зростання: гроші й людяність», «Без господаря гроші – черепки».</p>	<p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Компетентність у природничих науках та технологіях</p> <p>Підприємницька компетентність</p> <p>Загальнокультурна компетентність</p> <p>Математична компетентність</p>
---	---	---	---	---

<p>обґрунтовує їх уживання за допомогою правил; виконує синтаксичний аналіз простого речення; знає особливості побудови складних речень; розрізняє структурні відмінності простих і складних речень; розрізняє складні речення різних типів; правильно ставить розділові знаки у складному реченні, пояснює пунктограми; розрізняє синтаксичні синоніми, встановлює їх стилістичну функцію; правильно проводить синонімічну заміну складних речень; аналізує й оцінює виражальні можливості складних речень; виконує синтаксичний аналіз складного речення; усвідомлює стилістичні особливості слів автора в реченнях із прямою мовою; проводить синонімічну заміну в реченнях з різними способами вираження чужого мовлення; правильно вживає розділові знаки при прямій</p>	<p>слів як стильова ознака мовлення. Складні випадки координації підмета і присудка. Складні випадки кваліфікації другорядних членів речення. Написання прикладки. Порівняльний зворот, його функції в реченні. Особливості вживання в мовленні односкладних і двоскладних, поширених і непоширених, повних і неповних, ускладнених і неускладнених простих речень. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами речення. Правила пунктуації при відокремлених членах речення та уточнюючих словах. Звертання, його місце в реченні, способи вираження. Вставні слова, словосполучення і речення. Функції вставних слів, словосполучень і речень. Розділові знаки при звертаннях, вставних словах, словосполученнях і реченнях. Синтаксичний аналіз речення.</p>	<p>молдовської мови на українську речень однієї тематики.</p> <p>Написання гуморески з використанням складнопідрядних речень «Покемони у школі» або «Як треба уроки вчити».</p> <p>Складання роздуму про власне майбутнє з використанням неповних речень. Складання практичних порад учасникам турніру майбутніх журналістів з використанням безсполучникових складних речень. Складання діалогів на громадянську тематику з використанням односкладних речень.</p> <p>Ділові папери: резюме (коротка інформація про себе з метою...). Складання алгоритму «Відокремлені й невідокремлені означення». Написання есе «Магія</p>			
---	--	---	--	--	--

<p>мові, діалозі, полілозі, цитаті; обгрунтовує пунктограми; використовує цитати у власному усному й писемному мовленні; замінює пряму мову непрямою; порівнює виражальні можливості різних способів передачі чужого мовлення; оцінює текст з погляду його змісту, форми, задуму, мовного оформлення; уміє складати алгоритм про відокремлення другорядних членів речення; складає роздум, статтю на морально-етичну тему; складає ділові папери; удосконалює написане; будує власний виступ; висловлює свою думку, добираючи переконливі аргументи на захист своєї позиції; дотримується правил мовленнєвого етикету; перекладає текст з молдовської мови на українську, зберігаючи авторську думку.</p>	<p>Складне речення Особливості структури та семантики сполучникових (складносурядних та складнопідрядних), безсполучникових та речень з різними видами зв'язку. Складнопідрядні означальні речення і дієприкметникові звороти; складнопідрядні обставинні речення і дієприслівникові звороти. Складнопідрядні речення з підрядними порівняльними і порівняльні звороти. Стилістичні особливості складносурядних, складнопідрядних, безсполучникових складних речень. Синоніміка безсполучникових і сполучникових складних речень та складних речень з різними видами зв'язку. Розділові знаки в складному реченні. Синтаксичний аналіз складного речення.</p> <p>Пряма і непряма мова, діалог, полілог Пряма і непряма мова її призначення і граматично-сміслові особливості. Пряма мова і слова автора. Заміна прямої мови непрямою.</p>	<p>слова». Складання полілогу «Совість – найкращий порадник». Практичні тренінги на вивчені пунктограми.</p>		
---	---	--	--	--

		<p>Синоніміка і стилістичні способи передачі прямої мови в тексті, реплік у діалозі, полілозі й непрямій мові. Стилiстичні особливості авторських слів при прямій мові. Стилiстика речень з різними способами вираження чужого мовлення в тексті.</p> <p>Інтонування речень з прямою мовою, діалогом, полілогом. Цитата.</p> <p>Розділові знаки в реченнях з прямою та непрямую мовою. Розділові знаки при діалозі, полілозі та цитаті.</p>				
<p>Учень/учениця: знає орфограми у вивчених частинах мови; правильно пише й обґрунтовує орфограми й пунктограми; знаходить і виправляє пунктуаційні та орфографічні помилки; правильно використовує частини мови, речення різних видів у власному мовленні; аналізує й конструює речення різних видів; редагує речення.</p>	1	<p>Систематизація й узагальнення вивченого в кінці року</p>	<p>Види роботи Складання роздуму про друзів. Опис ситуації, зображеної на картині Святослава Барабаша «Улюблений кавунчик» із використанням метафор. Редагування речень, що містять неправильно відтворені або недоречно вжиті фразеологізми. Складання виступу на учнівських зборах на громадянську тематику. Складання статті до</p>	2	<p>Громадянська активність Орієнтовні теми: «Що таке громадянська зрілість», «Що нам потрібно відроджувати».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток Орієнтовні теми: «Дружити – справа нелегка», «Інтернет чи друзі».</p> <p>Здоров'я і безпека</p>	<p>Спілкування державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язбережувальна компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Загальнокультурна компетентність</p> <p>Інформаційно-комп'ютерна компетентність</p>

			Вікіпедії про молодіжний сленг.	Орієнтовні теми: «Я пкікуюсь про своє здоров'я», «Позитивні емоції – запорака мого здоров'я».	
				Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Формула успіху людини», «Як заробляти гроші в шкільному віці».	

11-й клас
(70 год., 2 год. на тиждень)
Мовленнєва змістова лінія (28 год.)
Мовна змістова лінія (42 год.)

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	К-сть год	Зміст навчального матеріалу		К-сть год	Соціокультурна змістова лінія (наскрізні змістові лінії)	Діяльнісна змістова лінія (компетентності)
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія			
<p>Учень/учениця: усвідомлює роль мови у формуванні й самовираженні особистості; розширює свої уявлення про національну специфіку мовної картини світу, взаємозв'язок мови і культури; знає роль мови в збереженні духовних надбань народу; виявляє особливості української мови на фоні інших у міжкультурній комунікації; розуміє зміст висловлювання, сприймаючи його основну думку, особливості побудови тексту і мовного оформлення; зберігає авторську думку під</p>	1	<p>Українська мова як одна з основних національно-культурних цінностей українського народу Роль мови у формуванні й самовираженні особистості. Українська мова в контексті української культури. Відображення в сучасній українській мові культури молдовського народу.</p>	<p>Види роботи Аудіювання текстів довідково-методичної літератури з культури мовлення; розповідей запрошених у школу письменників, художників, журналістів, митців про роль мови в становленні творчої особистості; інформаційних радіо- й телевізійних повідомлень про внутрішньо-політичні, міжнародні, економіко-правничі, спортивні, культурно-мистецькі та ін. теми.</p>	2	<p>Громадянська активність Орієнтовні теми: «Тепло долонь і розуму, і серця я Україні милій віддаю», «Моя Україна – вільна країна», «Щоб раділа з мене Україна», «Кожен звук промовляє до нас», «Інформаційні технології в житті сучасної людини».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток</p>	<p>Спілкування державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язбережувальна компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Підприємницька компетентність</p> <p>Загальнокультурна компетентність</p> <p>Інформаційно-комп'ютерна компетентність</p>

<p>час перекладу; відтворює прочитане, відповідає на запитання; переказує текст, урахувавши комунікативне завдання; перекладає текст з молдовської мови на українську; використовує українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, почуття гордості за свою країну.</p>			<p>Усний переказ-переклад із молдовської мови на українську тексту художнього стилю із творчим завданням.</p>	<p>Орієнтовні теми: «Освіта, культура й цивілізація», «Байдужість – крок до зради».</p> <p>Здоров'я і безпека Орієнтовні теми: «Мовні проблеми сучасної молоді», «Пам'ятай: слово – бумеранг».</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Дорогою дорослого життя», «Законодавство про працю: основні положення».</p>	
<p>Учень/учениця: знає основні норми сучасної літературної вимови; використовує засоби милозвучності в мовленні; визначає й виправляє орфоепічні й орфографічні помилки; правильно пише й вимовляє слова з вивченими орфограмами; обґрунтовує написання слів; редагує текст з</p>	<p>7</p>	<p>ОРФОГРАФІЧНА Й ОРФОЕПІЧНА НОРМИ</p> <p>Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія (поглиблення)</p> <p>Основні фонетичні одиниці української мови. Милозвучність української мови. Відбиття цих явищ на письмі. Основні норми сучасної</p>	<p>Види роботи Діалогічне мовлення. Складання та розігрування діалогу про необхідність досконалого володіння державною мовою та однією з іноземних мов для успішного кар'єрного росту. Діалог із менеджером комп'ютерного клубу</p>	<p>4</p> <p>Громадянська активність Орієнтовні теми: «Скільки ти знаєш мов – стільки разів ти людина», «Мальовничі куточки України», «Що в імені моєму?», «Що для людини означає свобода?», «Подорожуємо</p>	<p>Спілкування державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язбережувальна компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Компетентність у</p>

<p>орфографічними помилками; з'ясовує відмінність подовження приголосних і подвоєння букв; правильно наголошує слова; використовує орфографічний, орфоепічний словники, словник іншомовних слів для перевірки написання й вимови слів та їх форм; користується різними видами читання; оцінює прочитане, висловлюючи власну думку; здійснює переклад з молдовської мови на українську тексту публіцистичного стилю; складає й розігрує діалог відповідно до запропонованої ситуації; добирає переконливі аргументи на захист своєї позиції; змінює свою думку в разі незаперечних аргументів іншого; дотримується основних правил спілкування; складає конспект, оцінюючи текст з погляду його змісту, форми, задуму, мовного оформлення; володіє ефективними</p>	<p>літературної вимови. Правильна вимова голосних і приголосних звуків, звукосполучень і наголосу в словах. Причини відхилення від орфоепічних норм. Інтонаційні особливості українського мовлення. Позначення на письмі голосних та приголосних звуків: складні випадки правопису знака м'якшення , апострофа, великої букви, слів із ненаголошеними голосними, подвоєнням та подовженням приголосних, спрощенням у групах приголосних, чергування голосних і приголосних звуків, слів іншомовного походження. Основні орфографічні норми. Типові помилки, зумовлені відхиленням від орфографічної норми. Редагування тексту з орфографічними помилками. Практичне використання орфоепічного та орфографічного словників для перевірки вимови та написання слів. Словник іншомовних слів.</p>	<p>про можливості програми Microsoft Office PowerPoint. Читання текстів на суспільно-політичну та громадянську тематику (вибіркове читання мовчки); текстів із морально-етичної проблематики (ознайомлювальне читання мовчки). Усний докладний переказ тексту художнього стилю із творчим завданням. Виступ у художньому стилі про маловідомі й заповідні місця України з використанням слів з апострофом. Підготовка виступу перед однокласниками про значення імен членів родини з використанням слів із подовженими приголосними. Підготовка лінгвістичної доповіді «Голосні звуки в словах іншомовного</p>	<p>найвідомішими селами України».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток Орієнтовні теми: «Зміни клімату й жива природа», «Що означає бути дорослим і самостійним?».</p> <p>Здоров'я і безпека Орієнтовні теми: «Красиве життя в рекламі – оманлива картинка», «Здорове харчування – запорука здоров'я».</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Світ професій», «Розвиток економіки України».</p>	<p>природничих науках та технологіях</p> <p>Підприємницька компетентність</p> <p>Загальнокультурна компетентність</p> <p>Інформаційно-комп'ютерна компетентність</p>
---	---	--	--	--

<p>прийомами пошуку необхідної інформації в різних джерелах, включаючи ресурси Інтернету, зіставляє й аналізує її; складає тези і план прочитаного тексту; перекладає текст з молдовської мови на українську; виконує тестові завдання на повторення навчального матеріалу з фонетики, графіки, орфоепії, орфографії.</p>			<p>походження». Конспектування висловлювання, що сприймаються на слух. Види запису прочитаного: тези, план. Практичні тренінги на вивчені орфограми. Письмовий переказ- переклад із молдовської мови на українську тексту публіцистичного стилю.</p>			
<p>Учень/учениця: розрізняє типи лексичних значень; усвідомлює сутність однозначних і багатозначних слів, правильно вживає слова; з'ясовує відмінність між омонімічним і багатозначним словом; знаходить і розпізнає слова- омоніми, пароніми; метафори, антитезу, оксиморон у контекстуальному оточенні; додержується лексичної норми в усних і письмових висловленнях ; пояснює причини порушень</p>	<p>9</p>	<p>ЛЕКСИЧНА І ФРАЗЕОЛОГІЧНА НОРМИ</p> <p>Лексикологія. Фразеологія (поглиблення)</p> <p>Лексичне значення слова. Типи лексичних значень. Походження й розвиток лексичного значення. Оцінні властивості слів. Однозначність і багатозначність. Омонімія. Паронімія. Стилістично забарвлені лексичні засоби мови. Відображення метафор, метонімії, синекдох у тлумачних словниках. Парономазія як художньо-стильовий прийом.</p>	<p>Види роботи Складання висловлювань у публіцистичному стилі про проблеми сучасної молоді з використанням багатозначних слів. Складання статті для шкільної стіннівки про моду з використанням художніх засобів. Складання й розігрування діалогу про сучасне мистецтво з використанням синонімів та</p>	<p>4</p>	<p>Громадянська активність Орієнтовні теми: «Плюси та мінуси білінгвізму», «Волонтери України», «Коштовні самоцвіти народу», «Роль пісні в житті сучасної молоді», «Вам це пасує».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток Орієнтовні теми: «За й проти генетично</p>	<p>Спілкування державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язбережуваль на компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Компетентність у природничих науках та технологіях</p> <p>Підприємницька компетентність</p>

<p>лексичних норм; укладає словнички діалектизмів; доводить аргументовано приналежність слова до певної групи лексики; уміє доречно використовувати у власному мовленні вивчені пласти лексики; визначає роль і доречність використання стилістично забарвлених лексичних, фразеологічних засобів мови, їх стилістичну функцію; знаходить і виправляє помилки, пов'язані з неправильним уживанням лексичних, фразеологічних засобів у чужому і власному мовленні; редагує суржикову мову; використовує в мовленні термінологічну лексику, канцеляризми, штампи; з'ясовує стилістичні функції розмовної, просторічної лексики, діалектизмів, вульгаризмів, жаргонізмів, росіянізмів; знає різні типи словників, правильно й раціонально використовує їх; розпізнає активну і пасивну</p>	<p>Перифрази, евфемізми, табу. Стилiстичнi фiгури (антитеза, оксиморон). Мовна надмiрнiсть (багатослiв'я, плеоназм, тавтологiя) i мовна недостатнiсть. Лексичнi норми. Уживання слова вiдповiдно до його лексичного значення. Стилiстичнi норми. Практичне використання. Словники синонiмiв, антонiмiв, омонiмiв, паронiмiв. Використання тлумачного словника.</p> <p>Лексика української мови за походженням. Правильне й доцiльне використання власне українських слiв, запозичених слiв. Новi iншомовнi запозичення.</p> <p>Лексика української мови за сферою її використання, стилістичною диференціацією. Активна і пасивна лексика. Загальноновживанi слова. Українська лексика з огляду стилістичного використання: суспiльно-полiтична, наукова, виробничо-професiйна, офiцiйно-дiлова. Термiнологiчна лексика. Омонiми в термiнологiчнiй лексикi. Термiни в науковому стилi. Стилiстичне використання канцеляризмiв, штампiв. Причини</p>	<p>антонiмiв. Підготовка електронних листiв улюбленому лiтературному героєви про красу людини з використанням слiв у переносному значеннi. Розiгрування дiалогу на форумi про волонтерство з використанням слiв iншомовного походження. Усний твiр-роздум про роль мистецтва в життi людини. Укладання словника iншомовних слiв. Доповiдь iз презентацiєю для спонсорiв свого професiйного проекту з використанням слiв-термiнiв. Письмовий докладний переказ тексту наукового стилю. Тези науково-популярної статтi. Практичнi тренiнги на усунення лексичних i граматичних помилок. Дiловi папери:</p>	<p>модифiкованих продуктiв», «Для чого людинi дано життя?»).</p> <p>Здоров'я і безпека «Фiзична краса не постiйна, а духовна – вiчна», «Здоров'я людини – здоров'я краiни».</p> <p>Пiдприємливість і фiнансова грамотнiсть Орiєнтовнi теми: «Майбутнє за дбайливим господарем», «Мiй вибiр, мiй успiх».</p>	<p>Загальнокультурна компетентнiсть</p> <p>Інформацiйно-комп'ютерна компетентнiсть</p> <p>Спiлкування iноземними мовами</p>
---	---	---	---	---

<p>лексику; уміє замінити архаїзми відповідниками із сучасної української літературної мови; характеризує особливості функціонування загальномовних та авторських неологізмів; використовує лексичну синонімію як засіб виправлення невинуватих повторів, як засіб зв'язку речень у тексті; знає специфіку української фразеології; добирає фразеологічні синоніми, антоніми; визначає роль, функції використання фразеологізмів; знає походження найуживаніших фразеологізмів; працює з фразеологічним словником; використовує фразеологізми в мовленні доречно й правильно; складає висловлювання в публіцистичному стилі; бере участь у розігруванні діалогів за певною ситуацією; уміє складати електронний</p>	<p>порушень лексичних норм. Лексика обмеженого вжитку: просторічна лексика, діалектизми, жаргонізми, вульгаризми, росіянізми тощо. Стилiстичні можливості розмовної, просторічної лексики. Лексикографія. Робота з діалектним словником. Причини порушень лексичних норм. Словник лінгвістичних термінів. Застарілі слова та їх різновиди. Архаїзми, історизми. Неологізми. Причини й шляхи виникнення нових слів. Загальномовні та авторські неологізми. Стилiстична роль архаїчної лексики. Стилiстичні функції неологізмів.</p> <p>Фразеологічне багатство української мови Різновиди фразеологізмів. Фразеологізми-синоніми, фразеологізми-антоніми. Джерела фразеології української мови. Походження деяких фразеологізмів. Роль фразеологізмів у мовленні. Стилiстичні засоби фразеології. Фразеологічні норми. Практичне використання фразеологічного словника. Уживання фразеологізмів у відповідних стилях. Запобігання помилкам у вживанні фразеологізмів.</p>	<p>розписка, автобіографія.</p>			
---	---	--	--	--	--

<p>лист; складає тези науково-популярної статті; уміє оформлювати розписку і автобіографію; виконує тестові завдання на повторення навчального матеріалу з лексикології та фразеології.</p>					
<p>Учень/учениця: знає особливості творення різних частин мови; розрізняє форми слова й спільнокореневі слова, правильно вживає їх у мовленні, пояснює їх правопис; усуває помилки, пов'язані з невиправданим повторенням спільнокореневих слів; правильно пише і вимовляє аббревіатури; використовує морфемний, словотворчий словники; знаходить і пояснює вивчені орфограми в значущих частинах слова; складає повідомлення, есе, добираючи мовні засоби залежно від задуму висловлювання; уміє оформлювати ділові папери (заяву, доручення), удосконалює написане; переказує текст за</p>	<p>4</p>	<p>ОРФОГРАФІЧНА НОРМА</p> <p>Будова слова. Словотвір. Орфографія (поглиблення)</p> <p>Повторення й поглиблення відомостей про значущі частини слова. Використання в мовленні слів із суфіксами й префіксами, що надають емоційного забарвлення й виразності тексту. Спільнокореневі слова як засіб зв'язку речень у тексті. Усунення помилок, пов'язаних із невиправданим повторенням спільнокореневих слів. Засвоєння складних випадків слововживання.</p> <p>Словотвір української мови. Мотивоване й мотивуюче слово, структурно-семантичні зв'язки між ними.</p> <p>Твірна основа та словотворчі засоби.</p> <p>Основні способи словотвору в</p>	<p>Види роботи</p> <p>Складання повідомлення з презентацією про рідний край із використанням аббревіатур.</p> <p>Написання есе з використанням спільнокореневих слів.</p> <p>Добір лексики, що відповідала б ситуації спілкування у тренажерному залі з використанням слів з емоційним забарвленням.</p> <p>Усний переказ тексту профорієнтаційної тематики.</p> <p>Складання слоганів для білбордів про роль спорту в житті людини з</p>	<p>4</p> <p>Громадянська активність</p> <p>Орієнтовні теми: «Земля, упокорена сонцем», «Права, обов'язки, відповідальність», «Наодинці з мистецтвом».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток</p> <p>Орієнтовні теми: «Конфліктна ситуація: народження істини, а не загострення стосунків», «Хто прагне чужого, не вартий свого».</p> <p>Здоров'я і безпека</p> <p>Орієнтовні теми: «Зі спортом до</p>	<p>Спілкування державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язбережувальна компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Компетентність у природничих науках та технологіях</p> <p>Підприємницька компетентність</p> <p>Загальнокультурна компетентність</p> <p>Інформаційно-комп'ютерна компетентність</p>

<p>самостійно складеним планом, підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці; здійснює переклад тексту з молдовської мови на українську; виконує тестові завдання на повторення навчального матеріалу з будови слова, словотвору.</p>		<p>сучасній українській мові. Стилiстичнi властивостi префiксiв i суфiксiв. Стилiстичнi функцiї основоскладання i словоскладання. Особливостi вживання абрeвiатур. Правильна вимова i вживання складноскорочених слiв. Усунення помилок, пов'язаних iз порушенням норм українського словотвору. Використання словотвiрного та морфемного словникiв.</p>	<p>використанням дiєприслiвникiв. Написання статтi для блогу про технiчний прогрес людства.</p> <p>Дiловi папери: заява, доручення. Практичнi тренiнги на вивченi орфограми. Письмовий переказ-переклад iз молдовської мови на українську тексту публiцистичного стилю про необхіднiсть охорони природи рiдного краю.</p>	<p>висот», «Життя – найвища цiннiсть».</p> <p>Пiдприємливiсть i фiнансова грамотнiсть Орiєнтовнi теми: «Майбутнє генної iнженерiї», «Науковi досягнення України у свiтi».</p>	<p>Спiлкування iноземними мовами</p>
<p>Учень/учениця: розрiзняє самостiйнi та службовi частини мови, вигук; усвiдомлює зв'язок морфологiчної норми з граматичним значенням i граматичними категорiями самостiйних i службових частин мови; дотримується морфологiчних норм; обирає нормативнi варiанти вживання слiв, що належать до самостiйних та службових частин мови та обгрунтовує</p>	<p>10</p>	<p>ОРФОГРАФIЧНА, МОРФОЛОГIЧНА Й СТИЛIСТИЧНА НОРМИ</p> <p>Морфологiя. Орфографiя (поглиблення)</p> <p>Частини мови i принципи їх видiлення в українській мовi. Самостiйнi й службовi частини мови. Вигук. Взаємоперехiд частин мови. Морфологiчнi норми.</p> <p>Самостiйнi частини мови</p>	<p>7</p> <p>Види роботи Складання усного повiдомлення про народнi звичаї й культуру з використанням iменникiв, що вживаються лише в множинi. Письмовий переказ у художньому стилi з творчим завданням Розширення реплiк дiалогу про значення засобiв масової iнформацiї в</p>	<p>7</p> <p>Громадянська активнiсть Орiєнтовнi теми: «Який вплив здiйснюють ЗМI та Internet на розвиток української мови», «Що таке вiдповiдальнiсть?», «Плюси й мiнуси технiчного прогресу», «На тернистому шляху нацiї», «Не пускайте слiв</p>	<p>Спiлкування державною мовою</p> <p>Соцiальна й громадянська компетентнiсть</p> <p>Здоров'язбережувальна компетентнiсть</p> <p>Умiння вчитися впродовж життя</p> <p>Компетентнiсть у природничих науках та технологiях</p>

<p>зроблений вибір; розрізняє форми числа іменників; визначає рід іменників, правильно їх відмінює; правильно вживає іменники спільного роду та незмінювані іменники з прикметниками, займенниками, родовими формами дієслова; використовує відмінкові закінчення іменників, кличний відмінок при звертанні; розрізняє лексико-граматичні групи прикметників; утворює правильно форми вищого і найвищого ступеня порівняння прикметників; знає особливості вживання коротких і нестягнених повних прикметників; розрізняє групи займенників за значенням; помічає і виправляє помилки в уживанні форми множини особових і присвійних займенників; правильно вживає займенники з прийменниками, числівники з іменниками; додержує правил написання</p>	<p>(поглиблення)</p> <p>Іменник Стилістичні функції категорії роду та числа іменників. Форми однини іменників для іронічно-зневажливого визначення збірності, масовості. Використання числа для вираження ввічливості, пошани. Особливості вживання форми множини власних імен. Стилістичні властивості відмінкових форм іменників. Стилістичні властивості іменників спільного та середнього роду. Правильне вживання відмінкових закінчень іменників. Використання кличного відмінка. Словозмінні паралелі іменників, їх стилістичні можливості.</p> <p>Прикметник Лексико-граматичні групи прикметників. Перехід прикметників з одного розряду в інший. Засоби вираження міри якості прикметників, особливості їх використання. Синоніміка форм ступенів порівняння прикметників. Паралельні відмінкові закінчення прикметників, особливості їх використання. Стилістичні функції прикметника. Уживання прикметника з переносним значенням. Особливості вживання коротких і нестягнених повних</p>	<p>суспільстві з використанням якісних, відносних і присвійних прикметників. Складання рекламних слоганів із використанням прикметників, які перейшли в іменники. Письмовий твір-роздум на морально-етичні теми з використанням займенників. Редагування речень, у яких порушено норми вживання займенників. Підготовка виступу з комп'ютерною презентацією про сучасність із використанням кількісних числівників. Усний твір-роздум у науковому стилі на теми охорони довкілля, збереження генетичної пам'яті, охорони історичних пам'яток тощо. Проект</p>	<p>попереду думок», «Благословляю день, коли мене народила мати», «Милосердя – вічний людський скарб», «Європа – наш спільний дім», «Герої Небесної Сотні не зникли з буття, а відійшли у вічність» (Філарет), «Архітектурні шедеври Одеси», «Мої улюблені куточки Одеси», «Моя улюблена телепередача», «Національні елементи сучасного одягу», «Права та свободи: для тебе, для інших», «У короткого розуму довгий язик».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток Орієнтовні теми: «Зелене серце природи», «Наші душі – це верф, де ми будуємо кораблі</p>	<p>Підприємницька компетентність</p> <p>Загальнокультурна компетентність</p> <p>Інформаційно-комп'ютерна компетентність</p> <p>Математична компетентність</p>
--	--	--	---	---

<p>відмінкових закінчень відмінюваних частин мови; розрізняє форми дієслова; уміє замінити дієслова певного часу, способу; використовує правильно форми дієслів у мовленні; знає способи творення видових пар дієслова; утворює дієприкметники й дієприслівники; уміє утворювати ступені порівняння прислівників; пояснює способи творення прислівників; обґрунтовує правопис прислівників і прислівникових сполучень, утворених від іменника з прийменником; вживає синонімічні прийменники; знає відмінність сполучників від сполучних слів; особливості вживання часток; розрізняє групи вигуків за походженням і значенням; утворює форми, властиві кожній частині мови, правильно наголошує їх; аналізує тексти щодо стилістичної ролі в них слів різних частин мови; доречно вживає самостійні й</p>	<p>прикметників. Наголошення відмінкових форм прикметника.</p> <p>Займенник Групи займенників за значенням. Синоніміка форм особи. Експресивно-стилістичні відтінки в значенні особових займенників. Авторська форма множини особових і присвійних займенників. Стилiстичне використання прономіналізації та переходу займенників в інші частини мови. Правильне вживання займенників, їх форм. Стилiстичне використання займенникових форм: форми займенників першої і другої особи множини в значенні однини тощо.</p> <p>Числівник Відмінювання кількісних числівників на позначення десятків і сотень, дробових та власне кількісних складених числівників. Стилiстичні функції числівника. Уживання числівників певних семантичних груп у різних стилях. Паралельні відмінкові закінчення кількісних числівників, їх стилістичні особливості. Правильне вживання числівників з іменниками в називному й непрямих відмінках.</p> <p>Дієслово Система дієслівних форм:</p>	<p>«Відмінювання числівників».</p> <p>Підготовка допису до шкільної стіннівки про архітектуру Одеси з використанням дієслів минулого часу.</p> <p>Складання листа одноліткам про безпечне життя з використанням дієприслівникових зворотів.</p> <p>Складання таблиці про правопис прислівників.</p> <p>Підготовка запитань для бліцтурніру про правопис різних частин мови разом, окремо, через дефіс.</p> <p>Монолог про розуміння свого громадянського обов'язку з використанням сполучників.</p> <p>Підготовка інтерв'ю у сучасного модельєра з використанням службових частин мови.</p> <p>Ділові папери: пояснювальна</p>	<p>надії» (В. Черняк), «Недалеке майбутнє нашої планети».</p> <p>Здоров'я і безпека Орієнтовні теми: «Спорт – сила!», «Токсини в побуті».</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Я господар», «Реклама – двигун прогресу».</p>	
--	---	---	--	--

<p>службові частини мови в усних і письмових висловлюваннях; пояснює правопис окремих словоформ, узгодження та вживання їх через лексичне та граматичне значення; розрізняє омонімічні частини мови для нормативного вживання їх в усному і писемному мовленні; проводить заміну одних морфологічних варіантів іншими, орієнтуючись на комунікативну доречність вживання обраної словоформи; помічає і виправляє морфологічні помилки у власних і чужих усних і письмових текстах; редагує речення, у яких порушено морфологічну норму; створює повідомлення, слогани, презентації, дописи, добираючи мовні засоби залежно від задуму висловлювання, стилю і жанру мовлення; будує й виголошує виступ відповідно до вимог композиції; збирає, систематизує</p>	<p>дієвідмінювані (особові й родові), відмінювані й незмінювані форми. Дві основи дієслова. Способи творення видових пар дієслова. Двовидові дієслова. Зворотні дієслова, особливості їх вживання. Форми вираження способів дієслова. Синоніміка способів дієслова. Стилiстичні можливості наказового способу. Творення часових форм дієслова.</p> <p>Дієприкметник Творення та правопис активних і пасивних дієприкметників. Перехід дієприкметників у прикметники. Використання дієприкметників у різних стилях.</p> <p>Дієприслівник Творення та правопис дієприслівників. Стилiстичні властивості дієприслівника. Правильне вживання дієприслівників у писемних та усних висловленнях.</p> <p>Прислівник Групи прислівників за значенням. Творення прислівників. Правопис прислівників і прислівникових сполучень, утворених від іменника з прийменником. Стилiстичні функції прислівника. Правильне вживання прислівників. Правильне</p>	<p>записка. Практичні тренінги на вивчені орфограми.</p> <p>Усунення помилок, спричинених неправильним перекладом молдовського прийменника <i>La</i>, що українською мовою перекладається синонімічними прийменниками <i>на, в, у, до, о</i>.</p>			
--	---	--	--	--	--

<p>матеріал для твору, редагує написане; переказує текст, зберігаючи авторську думку; усуває помилки у вживанні прийменників при перекладі з молдовської мови на українську; узагальнює, систематизує вивчений матеріал; складає лист із використанням етикетних формул; оформляє пояснювальну записку; виконує тестові завдання на повторення навчального матеріалу з морфології.</p>		<p>наголошення прислівників.</p> <p>Службові частини мови. Вигук (поглиблення)</p> <p>Прийменник Перехід повнозначних слів у прийменники. Синоніміка прийменників. Повторення прийменника як засіб увиразнення мовлення.</p> <p>Сполучник Синтаксичні функції сполучника. Перехід повнозначних слів у сполучники. Відмінність сполучників від сполучних слів. Повторення сполучників з метою членування та увиразнення мовлення.</p> <p>Частка Уживання часток у препозиції й постпозиції. Функції модальних часток. Особливості вживання заперечних часток <i>не, ні</i>. Використання часток для посилення виразності висловлення.</p> <p>Вигук. Групи вигуків за походженням і значенням. Стилістичні функції вигуків. Національні етикетні вигуки.</p>				
Учень/учениця:	10		Види роботи	5	Громадянська	Спілкування

<p>усвідомлює важливість синтаксичних умінь для розвитку мислення й мовлення;</p> <p>виявляє й аналізує приклади порушення синтаксичної норми; граматично правильно поєднує слова в реченнях і словосполученнях;</p> <p>визначає стилістичні особливості синтаксичних одиниць;</p> <p>використовує виражальні можливості словосполучень і речень різних видів;</p> <p>трансформує речення одного виду в інший;</p> <p>знає складні випадки і варіанти синтаксичного керування;</p> <p>аналізує й оцінює виражальні можливості простих ускладнених речень у текстах різних стилів; правильно складає речення з дієприкметниковими й дієприслівниковими зворотами, порівняльними зворотами;</p> <p>знаходить і виправляє помилки, зумовлені неправильним вибором граматичних форм, невдалим використанням</p>	<p>СИНТАКСИЧНА, ПУНКТУАЦІЙНА, СТИЛІСТИЧНА НОРМИ</p> <p>Синтаксис і пунктуація (поглиблення)</p> <p>Найважливіші відомості з синтаксису та пунктуації. Синтаксична норма. Пунктуаційна норма.</p> <p>Словосполучення і речення, синтаксичні зв'язки в них. Практичне використання в різних стилях синонімічних словосполучень різного типу, визначення їх стилістичних особливостей. Практичне використання в мовленні керування при синонімічних словах, варіантів словосполучень із синонімічними прийменниками. Уживання односкладних і двоскладних синонімічних речень у текстах різних стилів. Використання із стилістичною метою в мовленні підметів, виражених прислівником, дієсловом, часткою, вигуком; присудків, виражених інфінітивом, вигуком, повторюваним дієсловом. Використання неповних речень у розмовному стилі (при побудові діалогів). Спостереження над</p>	<p>Написання інформації для шкільного веб-сайту за поданим початком із використанням речень зі вставними словами. Складання й розігрування діалогів «У молодіжному клубі» з використанням неповних речень.</p> <p>Письмовий твір-роздум на морально-етичну тему в публіцистичному стилі.</p> <p>Складання висловлювання про напрямки дизайну інтер'єру з використанням відокремлених додатків. Написання порад ровесникам, які соромляться спілкуватися, із використанням звертань. Складання телефонної розмови із другом, який живе за кордоном, про майбутню професію з</p>	<p>активність</p> <p>Орієнтовні теми: «Доля мови – доля нації», «Національні елементи сучасного одягу», «Вони боролися за нас (присвячено Небесній Сотні)», «Я подорожую Європою», «Професії майбутнього», «Перлини сучасної української поезії (прози)», «Мова, родинні й календарні обряди», «Коштовні самоцвіти народу», «Від матері – слава, і пісня, і хліб».</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток</p> <p>Орієнтовні теми: «Розмова з природою», «Пральні порошки</p>	<p>державною мовою</p> <p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Здоров'язбережувальна компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Компетентність у природничих науках та технологіях</p> <p>Підприємницька компетентність</p> <p>Загальнокультурна компетентність</p> <p>Інформаційно-комп'ютерна компетентність</p> <p>Математична компетентність</p>
---	--	---	---	--

<p>морфологічних, синтаксичних засобів; добирає й конструює складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті; здійснює правильно синонімічну заміну дієприкметникових і дієприслівникових зворотів та підрядних речень; аналізує й порівнює виражальні можливості різних синонімічних синтаксичних конструкцій; будує складні речення різних видів; трансформує речення з прямою мовою в складнопідрядне і навпаки; володіє різними способами цитування; використовує правильно й доречно різні варіанти граматичних форм, морфологічних, синтаксичних засобів; ставить розділові знаки в простому ускладненому та в складному реченні; аналізує в тексті розділові знаки; виявляє пунктуаційні помилки;</p>	<p>стилістичною роллю узагальнюючих слів, однорідних членів речення. Побудова речень із порівняльними зворотами в ролі різних членів речення. Практичне використання звертань і вставних слів при побудові власних висловлень різних стилів. Відшукування в усних і писемних висловленнях помилок у використанні дієприкметникових і дієприслівникових зворотів, практичне засвоєння засобів їх запобігання. Розділові знаки в простому реченні.</p> <p>Складне речення Використання різних типів складного речення в текстах різноманітних стилів. Синоніміка сурядних сполучників у складному реченні. Особливості зв'язку підрядних речень із головними. Синоніміка підрядних сполучників. Стилiстичні особливості безсполучникових складних речень. Паралельні синтаксичні конструкції. Дієприкметниковий зворот і означальне складнопідрядне речення. Дієприслівниковий зворот і обставинне складнопідрядне речення. Інтонація складних речень різних видів. Синоніміка складних речень із сполучниками, без</p>	<p>використанням вставних слів. Написання есе про людину і природу. Написання тексту висловлення для екскурсії відеогалереєю сучасної української літератури з використанням відокремлених членів речення. Складання полілогу «Земля моїх батьків». Складання речень за схемами. Практичні тренінги на вивчені пунктограми та усунення граматичних помилок.</p> <p>Переклад українською мовою окремих розділів праць про молдовські народні звичаї та обряди.</p>	<p>та їх вплив на людину», «Моральні принципи сучасної молоді», «Світ потребує милосердя».</p> <p>Здоров'я і безпека: Орієнтовні теми «Стрес. Як із ним боротися?», «Шкода газованої води – міф чи реальність».</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Професія моєї мрії», «Формула успіху людини».</p>	
--	---	--	--	--

<p>інтонує текст відповідно до поставлених у ньому розділових знаків; здійснює дописи в соціальних мережах і коментарі до них; складає і розігрує діалог відповідно до запропонованої ситуації; складає твір у публіцистичному стилі; веде телефонну розмову, дотримуючись етики спілкування; висловлює власну думку на певну подію; будує текст на соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості відокремлених членів речення; добирає матеріал з урахуванням особливостей формулювання теми, користуючись різними джерелами інформації; здійснює переклад із молдовської мови на українську; виконує тестові завдання на повторення навчального матеріалу з синтаксису й пунктуації.</p>		<p>сполучників і простих речень. Особливості будови складних речень різних видів. Правила вживання розділових знаків у складних реченнях різних видів.</p> <p>Пряма і непряма мова, діалог Синоніміка різних способів передачі прямої мови. Стилїстична роль прямої і непрямої мови у зв'язному тексті. Практичне засвоєння різних способів передачі чужого мовлення. Заміна прямої мови непрямою та непрямої – авторською. Уникнення помилок, які полягають у змішуванні прямої і непрямої мови. Оволодіння різними способами цитування. Правила вживання розділових знаків при прямій мові, діалозі, полілозі, цитатах.</p>				
<p>Учень/учениця: знає орфограми у вивчених</p>	<p>1</p>	<p>Систематизація й узагальнення вивченого в кінці року</p>	<p>Види роботи Підготовка допису в</p>	<p>2</p>	<p>Громадянська активність</p>	<p>Спілкування державною мовою</p>

<p>частинах мови; правильно пише й обґрунтовує орфограми й пунктограми; знаходить і виправляє орфографічні, пунктуаційні, граматичні, лексичні та стилістичні помилки; правильно використовує частини мови, речення різних видів у власному мовленні; аналізує й конструює речення різних видів; редагує речення та тексти різних стилів; уміє вести дискусію відповідно до обраної теми.</p>			<p>«Блог для щасливих людей» із використанням вставлених конструкцій. Усний твір-роздум на громадянську тематику з використанням слів із часткою не. Полілог (дискусія) про книгу та Інтернет як джерело наукових, виробничо-професійних та інших знань.</p>	<p>Орієнтовні теми: «Захищати – не лише воювати», «Я у своїй громаді», «Правила й закони – основи життя разом», «Дитинства золота колиска», «Юність – коли закінчується дитинство»,</p> <p>Екологічна безпека і сталий розвиток Орієнтовні теми: «Жити в злагоді з природою й людьми», «Карпати – легені країни».</p> <p>Здоров'я і безпека Орієнтовні теми: «Спорт – рецепт краси», «Харчування та здоров'я».</p> <p>Підприємливість і фінансова грамотність Орієнтовні теми: «Фінансова грамотність»</p>	<p>Соціальна й громадянська компетентність</p> <p>Уміння вчитися впродовж життя</p> <p>Компетентність у природничих науках та технологіях</p> <p>Загальнокультурна компетентність</p>
---	--	--	--	--	---

				сучасної молоді», «Улюблена справа: переваги, загрози, недоліки».	
--	--	--	--	--	--